

Neakivaizdinis VILNIUS

Nr. 24

Vilniaus muzika
Vinilinių plokštelių
spaustuvėje

Kas skamba
Čiurlionio gatvėje?

Paskui upę
Į Naująją Vilnią!

2024–2025 žiema

• **Baras
„Kernagis“**
(p. 5)

• **M. K. Čiurlionio
gatvė**
(p. 10)

• **Vilniaus
plokštelių
studija**
(p. 6)

• **Buvusi Vilniaus
karo mokykla**
(p. 14)

• **Baltupio
upelis**
(p. 16)

• **Garso kūrinys
Signatarų
namams**
(p. 22)

• **Šv. Kazimiero
gatvė**
(p. 24)

• **Rožytės
atvaizdas**
(p. 27)

• **Žvėrynas
„Žvėrynėje“**
(p. 30)

• **Rajonų
garsynas**
(p. 31)

• **Vakarėlis
Naujininkuose**
(p. 31)

• **Naujoji Vilnia**
(p. 32)

„Nauji metai, nauji Naujininkai“, – dainuoja jauna *undergroundo* grupė „Morėsakys“.

Šio žurnalo tema – muzika. Jos ir ieškome miesto ritme.

Užiname pusryčių kiaušininės į barą „Kernagis“. Tada pavažiuojame troleibusu iki Čiurlionio stotelės – į Čiurlionio gatvę, kur pro langus skambėdavo fortepijono garsai iš Geniušų buto. Neužsibūname, nes reikia spėti su grupės „Golden Parazyth“ lyderiu Giedriumi Širka prie Baltupio upelio.

Keliaujame nuo Katedros iki Žvėryno su kompozitore Agne Matulevičiūte. Aktorių Dominyką Vaitiekūną palydime besikraustantį iš studijos Labdarių gatvėje, kurią nuomojosi iš Lietuvos aklyjų ir silpnaregių sąjungos, iki studijos Lietuvos kurčiųjų draugijos patalpose ir klausomės pasakojimų.

Praename Gedimino kalną – ten Andrius Mamontovas vaikšto su vilko kauke... Bet tik dainos klipe. Grupė „Arklio galia“ klajoja Antakalnyje. Įrašinėjame rajonų charakterius atskleidžiančius garsus. Ir netgi atsiduriame prie užtvankos

Naujojoje Vilnioje, kur mus pasitinka atlikėja Monika Juškevičiūtė-Nika Ganga.

Važiuodami link Žaliųjų ežerų, dairomės buvusiam Naujųjų Verkių popieriaus fabrike įsikūrusios vinilinių plokštelių spaustuvės. Į ją užsuka ir atlikėjai, ir upelio bebras.

Klausomės didžėjaus, muzikos prodiuserio Manfredo Bajelio vinilų bare „Adata“. Šis baras įkvėptas Japonijos muzikos klausymo barų, kuriuose net nekalbama, tradicijos.

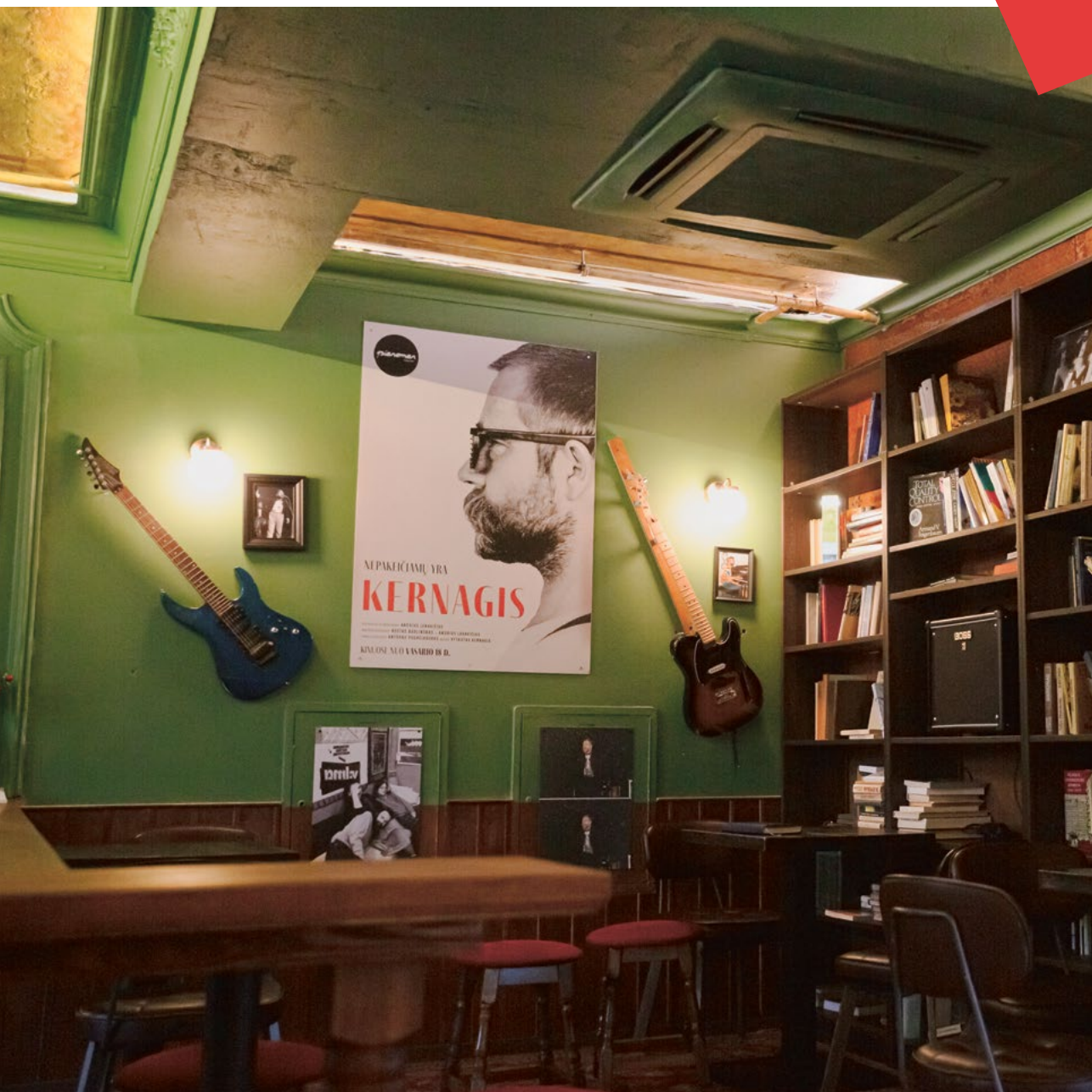
Sekmadienį ruošiamės ausis vargonų muzikai. Juk Vilniuje gaudžia daug gaisrus, karus ir apiplėšimus ištverusių instrumentų – ir ne tik bažnyčiose!

Užklystame į buvusią Parubanką, kur vis dar trinksi bėgiai. Iš ten išsikraustę jaunuoliai savaip pasakoja Vilniaus romų istoriją.

Pabūti tyliai važiuojame į Nemenčinės miškus, bet stabtelime buvusiuose soduose – ten randame Džiazo gatvę.

Iki durų palydi žemi garsai iš renginio, gurgžda sniegas. Rajonas dainuoja.

Pavadinimas, sako baro įkūrėjai, įpareigoja nešti muziką, teatrą, eiles ir alternatyvą į Vilniaus naktinį gyvenimą.

VIETA

Baras, kuriame sėdėtų Vytautas Kernagis

Donatas Jokūbaitis
Tekstas ir nuotraukos

5

Ak, kaip būtų puiku vėl matyti senamiestyje vienintelį ir nepakartojamą Maestro! Deja, tai neįmanoma, bet kai einu Islandijos gatve, Vytautas Kernagis primena apie save naujoje ir, žinoma, beprotiškai fantastiškoje vietoje. Tai „Kernagis Bar“, skirtas gausiam ir išdainuotam maestro palikimui.

Kelios kartos negali pamiršti šio unikalaus žmogaus. Jis tapo ne aktoriumi, o artistu, taip save ir vadino. Pirmas didelis šuolis į žinomumo viršūnes įvyko tuomet, kai V. Kernagis, gyvenantis Kaštonų gatvėje, suvaidino Algirdo Aramino filme „Maža išpažintis“. Šiandien namą, kuriame jis gyveno, žymi memorialinė lenta.

Žiema, 2024–2025

Bet pažvelkime į „Kernagis Bar“, į amžiną maestro kūrybos uostą, kur plaukia jo kūrybos ir asmenybės gerbėjai.

Idėjos tęsiasi

Įėję į barą, iškart pamatysite ant sienos kabančią akustinę gitarą, pagrindinį maestro instrumentą. Originalias gitaras saugo jo šeima. Kasmet vienam iš dainuojamosios poezijos festivalio „Tai – aš“ bardų skiriamas prizas – Vytauto Kernagio vardo gitara. Pirmuoju apdovanotuoju 2008 metais tapo poetas, muzikantas Domantas Razauskas. Jis ir muzikantas Simas Butavičius grojo per baro atidarymą. Apie D. Razauską Virgis Stakėnas yra pasakęs: „Nežinau, ar jis antras Kernagis, bet arti to, nors antro Kernagio būti negali.“

6

Ant lentynos stovi fotografija iš kino filmo „Maža išpažintis“, ta kino juosta padarė didelę įtaką daugeliui. Lietuvos „kantri Mukranas“ Virgis Stakėnas filmą žiūrėjo penkis kartus. Pravarde jį, savo bičiulį, apdovanojo V. Kernagis. Mat „Mukranas“ tuo metu buvo didžiausias laivas, kursavęs iš Klaipėdos uosto.

„Labai sunku atsekti, kas buvo idėjos atidaryti Kernagio vardo barą katalizatorius“, – sako rašytojas Mantas Toločka, dalyvavęs daugybėje pokalbių su maestro kūrybos mylėtojais.

Ši idėja sklاندė ore, brendo pokalbiuose, ir žodis tapo kūnu. V. Kernagio sūnus Vytautas, bendraudamas su kelių populiarių Vilniaus barų įkūrėju Sauliumi Galdiku, atskleidė šią mintį. Baro kūrimas vyko su maestro šeimos žinia ir glaudžiai bendradarbiaujant su Vytauto Kernagio fondu. Kaip sakė V. Kernagio duktė Eglė Kernagytė-Dambrauskė, jos tėtis buvo didis idėjų generatorius ir įgyvendintojas. Juk dainuojamoji poezija, naujas požiūris

į estradą, „Kabaretas tarp girnų“, „Dainos teatras“ – jo idėjos, o baras tarsi jų tęsinys.

Atidarymo metu stalai buvo padengti laikraščiais, visai kaip 1993 metais jau nebeegzistuojančiame klube „Langas“, kur buvo pristatytas V. Kernagio CD „Abécélė“. Ant laikraščių puikavosi gėrimai ir užkandžiai. Patiekti su „kernagiška“ ironija.

Vietos, kur lankydavosi atlikėjas, tapdavo savos.

Baras, bet ne muziejus

Senamiesčio gatvės galėtų papasakoti apie išskirtinio artisto pasirodymus. Jis koncertavo ir nūnai dingusiame „Lendros“ klube Labdarių gatvėje, ir Lietuvos filharmonijoje. Pasirodė Užupio kavinėje, kurioje Virgiui Stakėnui nepavyko priprašyti duetu atlikti garsiąją „Trakų pilį“. „Kantri Mukranas“ dėl to visai nesupyko.

Vilniaus plokštelių studijoje išleistas albumas „Akustinis“, pasak D. Razausko, buvo visiška naujovė. Atskleidusi intelektualios dainos galimumą. Albumas jam padarė lemiamą įtaką. D. Razauskas lygina šį epochinį darbą su Bobo Dylano dainomis. Kai eisite pro Vilniaus plokštelių studiją Barboros Radvilaitės gatvėje, nepamirškite to, nes būtent studijos redaktorė Zinaida Nutautaitė sugalvojo netipines Vytauto Kernagio dainas išleisti ne kaip muzikinį kūrinį, o kaip literatūrinę plokštelę.

Anot legendinio roko scenos simbolio Norvydo Birulio, visur vaikštančio su geltonu lagaminėliu, V. Kernagio didysis talentas buvo savo nepralenkiamą charizmą sukurti šventę ir namus ten, kur vykdavo koncertas

ar renginys. Todėl vietos, kur lankydavosi atlikėjas, tapdavo savos. V. Kernagis laisvo laiko beveik neturėjo. Būdavo metų, kada tekdavo dalyvauti trijuose šimtuose koncertų. Tačiau šis darbo maratonas nebuvo monotonija. Jo dainos dažnai gimdavo namuose Tverečiaus gatvėje, Antakalnyje.

Bare gausybė fotografijų iš V. Kernagio kūrybinės kelionės. Ant vienos sienos kabo dviratis, kuriuo atlikėjas keliaudavo. Pakabinas ir maestro aštuntos klasės diktantas. Ateityje bičiuliai vieną sieną papuoš autentiškomis istorijomis. Tačiau baro tikslas nėra tapti muziejumi. Visi daiktai, atspindintys kūrybinius momentus, turi pasakoti istoriją ir sužadinti lankytojų atsiminimus.

Visi daiktai, atspindintys V. Kernagio kūrybinius momentus, turi pasakoti istoriją ir sužadinti lankytojų atsiminimus.

Ne tik vardas ant durų

Baro tikslas atskleisti V. Kernagio idėją. Skirtingos kartos turi skirtingą požiūrį į šią asmenybę. Baro kūrėjų uždavinys yra išlaikyti autentišką santykį su V. Kernagio muzika ir kūryba. Jie neslepia – malonu turėti tokį pavadinimą. Tačiau ir didelis įsipareigojimas. Nes „Kernagis“ – ne tik vardas ant durų.

Gérimai, maistas, kurį mėgo maestro, čia tarsi pasakoja istorijas. Paragauju „Kernagio kiaušinieneš“. Bandymai jį atkurti reikalavo pastangų. Receptas buvo derinamas konsultuojantis su E. Kernagyte ir Vytautu Kernagiu jaunesniu. Kitaip tariant, nemažai kiaušinių buvo sunaudota, kol rezultatas patenkino visas puses.

Baro detalėse slypi praeities epocha. Už baro stovi spinta, iš kurios barmenas išima taures, tarytum iš namų spintos. Daug knygų, nes Vytautas Kernagis buvo skaitantis žmogus. Didžioji dalis jo dainų tekstų buvo lietuvių poetų eilės: Vinco Mykolaičio-Putino, Marce-lijaus Martinaičio, Daliaus Saukaitytės, Sigito Gedos. Talentas buvo toks, jog kai jas dainuodavo, dažnas galvodavo, kad tai maestro eilės. V. Stakėnas pasakojo, jog V. Kernagio „Dainos teatras“ grojo aštuoniolika jo dainų ir visi galvojo, kad tai V. Kernagio dainos.

Fotomenininkas Saulius Paukštys jam žino maestro fotociklą „Lietuvos indėnai“. Būtent iš čia atpažįstame garsiąją fotografiją, kurioje jis pasidabinęs indėniškomis plunksnomis. Ši nuotrauka puošia albumo „Teisingos dainos“

Ne tik vardas ant durų, o baras su cinkeliu ir atmosfera – taip kalba lankytojai.

Maestro dviratis, kuriuo jis keliaudavo, rado vietą ant sienos.

9

viršelį. V. Kernagio dainos padarė didžiulę įtaką fotomenininkui – savo dukterį jis pavadino Severija. Pagal dainą „Severitutės rauda“. S. Paukštys apie V. Kernagį pasakė labai paprastai, bet mielai: „Tai buvo geras žmogus.“

Kad buvo geras žmogus, pasakoja ir V. Stakėnas. Mat V. Kernagis, jau žymus bardas, sykį pas jį nakvojęs bičiulį nusivedė į žurnalo „Jaunimo gretos“ redakciją, pristatė kaip „bardą iš Šiaulių“ ir taip gimė straipsnis „Dainuojantis mokytojas“. V. Kernagis nešiojo akinius, tais laikais akinioočiams tekdavo kentėti patyčias. Gal todėl vėliau gimė garsi frazė: „Vienintelis dalykas, kuris skiria žmogų nuo gyvulio, yra akiniai.“

Pro kokius akinius mes šiandien žiūrime į V. Kernagio palikimą? Priklauso nuo to, ar esame jo bendraamžiai, ar matėme jį tik iš toli

koncerte, o gal visai nematėme, tik girdėjome jo dainas ir gyvenome kartu su jų herojais. Kaip pasakė jo kolega ir bičiulis V. Stakėnas, „Vytautas Kernagis buvo nei daugiau, nei mažiau, o genijus.“

„Kernagis Bar“, tikėkimės, taps istorijų apie maestro pasakojimo vieta. Gal D. Razauskas su raudonojo taure, o gal geltonojo lagaminėlio savininkas N. Birulis prie tamsiojo bokalo nušvies dar mums nežinomas scenas.

Kur?

Islandijos g. 1

Čiurlionio gatve link Zakreto

Aelita Ambrulevičiūtė, Rugilė Audenienė
Medilės Šiaulytės iliustracijos

10

„Kas yra Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gatvė?“ – įsivaizduokime, kad klausiamo skirtingų epochų vilniečių. XIV amžiaus naujakuriai greičiausiai suprastų, kad šnekama apie smėlėtą plykvietę šalia Vingio miško, kur nuo stataus šlaito matyti blizgantys Neries vingiai. Kiek tolėliau į šiaurės rytus įgudusi akis pastebėtų ir kraštelį šventos giraitės. XVI ir XVII amžiaus vilniečiai pridurtų, kad čia takas į Vingio mišką, kur vienuoliai jėzuitai turi dvarą su poilsia viete.

XVIII amžiaus vilniečiui tai būtų „skersgatvis pro pataisos (darbo) namus“, kuriuose apgyvendinti elgetos, valkatos ir našlaičiai. Uždarius pataisos

namus, gatvė vadinta „skersgatviu nuo Trakų priemiesčio pro Bohušo rūmus“, o XVIII–XIX amžių sandūroje tai – kelias į Vingį (lenk. *Droga do Zakrettu*). XIX amžiaus vilnietis jau ištartų atpažįstamą pavadinimą – Vingio antroji (lenk. *Zakretska Druga*).

O ką pasakytų XXI amžiaus gatvės gyventojas? „Už tvoros – skardis, kurio apačioje intensyvus Geležinio Vilko gatvės eismas. O mes kokioj septintoj klasėj po pamokų, pralindę pro tvoros plyšį, vidur kalno, kur plokštumos lopinėlis, retkarčiais žaisdavom „butelį“. Kadangi berniukai buvo ryškiai žemesni nei mergaitės, tai jie pasilipdavo į kalniuką ir taip bučiuotis būdavo patogiau“, – vaikystės gatvę prisimena sociologė Milda Pivoriūtė.

Čiurlionio gatvė buvo vadinama keliu į Vingį. ►

© 2024

1921 metais prasidėjo observatorijos statybos. Dabar čia Vilniaus universiteto Idėjų observatorija.

O kodėl Čiurlionio?

Iki XIX amžiaus daugelis Vilniaus gatvių neturėjo pavadinimų – vadintos keliais ir takais. Pirmas žinomas M. K. Čiurlionio gatvės pavadinimas Pohulanka užfiksuotas XIX amžiaus pradžioje. Kiek vėliau ji tapo Vingio (rus. *Закретьная*, lenk. *Zakretska*) gatve. Toks pavadinimas rusų, lenkų, vokiečių kalbomis skambės iki 1939 metų.

Gatvė galėjo likti pavadinta Vingio. Tą siūlė Lietuvos literatūros istorikas, Nepriklausomybės Akto signataras Mykolas Biržiška, 1938 metais Jono Vytauto Narbuto „Vadove po Vilnių“ publikavęs sulietuvintų Vilniaus gatvių sąrašą. Bet jo idėja neprigijo. Atkarpa tarp Pylimo ir Suvalkų gatvių pavadinta vieno iš 1863–1864 metų sukilimo vado Konstantino Kalinausko vardu. Kita nuo Suvalkų gatvės iki Vingio parko – kompozitoriaus, dailininko, kultūros veikėjo M. K. Čiurlionio vardu.

1940 metais Lietuvą okupavo Sovietų Sąjunga. Buvo sudaryta komisija Vilniaus miesto gatvių pavadinimams keisti. Ji apsvarstė gatvių pervadinimo projektą, bet į keistinių pavadinimų sąrašą nei K. Kalinausko, nei M. K. Čiurlionio gatvės nepateko.

Neradusios pavadinimų liudijančių dokumentų, užtikrintai atsakyti į šį klausimą negalime. Tačiau turime prielaidą. Dabartinis Naujamiesčio miesto plane atsirado antrosios sovietų okupacijos metu. Iki tol tai buvo trys Vilniaus apymiesčiai: Lukiškės, Pohulanka ir Naujasis miestas. Plečiant gatvių tinklą, beveik visos naujos gatvės, matyt, stiprinant Vilniaus ir Rusijos imperijos sąsajas, gavo rusiškų miestų pavadinimus. 1920 metais Vilnius ir jo kraštas buvo okupuotas Lenkijos. Nauja miesto valdžia carinę simboliką keitė atkurtai Lenkijos Respublikai svarbių veikėjų vardais.

1939 metais Vilnius grąžintas Lietuvai. Gatvės vėl pervadintos – kunigaikščių bei žymių tautinio atgimimo, visuomenės ir kultūros veikėjų vardais. Zakretowa gatvė gavo M. K. Čiurlio- nio vardą galbūt todėl, kad jis buvo vienas iniciatorių ant Tauro kalno įkurti Lietuvos kultūros centrą – Tautos namus.

Pramogų sodas, universitetas

Periferinėje miesto gatvėje namų buvo nedaug. Ji, kaip kelias į Vingį ir miestiečių pamėgta pasivaikščiojimų vieta, traukė pramogauti. Vienas apsukrus vilnietis Juozapas Malinovskis sklype netoli Šv. Hiacinto koplytė- lės atidarė restoraną, viešbutį ir biliardinę. Pasak istoriko, publicisto Juzefo Ignoto Kraševskio, karnavalai restorane „baigdavosi išskilmingu siautuliu“. Etnografas, publicistas Adomas Honoris Kirkoras minėjęs tuoj pat už užkardos, dešinėje, medinį namą su ūksmingu

sodu: „Čia kitados buvo Malinovskio restora- nas. O sode erdvus mūrinis namas, vadinamas Harmonija, kur dabar veikia padori smuklė.“

1862 metais greta restorano įkurtas dirbtinių mineralinių vandenų institutas, o po dvejų metų, greičiausiai ne be Michailo Muravjo- vo žinios, už nuopelnus malšinant sukilimą sklypą gavo pulkininkas Aleksandras Bože- rianovas. Tačiau pradėtas restorano verslas jam sekėsi prastai. XIX amžiaus pabaigoje sodas ir miestiečių pamėgtas restoranas buvo apleisti: „Takai netvarkyti, mažai pavėsio, negroja muzika, o sodas pamažu virsta daržu, kuris šeimininkui neabejotinai atneš daugiau naudos, nei čia būtų buvęs kafešantanas.“

1864 metais Šv. Jokūbo ligoninės pastate (Čiurlionio g. 21), sklype priešais Božerianovo sodą, įkurta 200 vietų Vilniaus karo (junke- rių) mokykla, kurioje buvo ruošiami būsimieji

Dalis šių namų beveik nesikeitė nuo 1897 metų. O nr. 28 nuo 1998 metų gyveno dirigentas Saulius Sondeckis ir violončelininkė Silvija Sondeckienė.

Pastate Čiurlionio g. 21 veikė Vilniaus karo mokykla.

karininkai. Tokios mokyklos Rusijos imperijoje steigtos po pralaimėto Krymo karo, kai kilo poreikis reformuoti kariuomenę. Vėliau pristatytas trijų aukštų korpusas su meteorologinės stoties bokštelio (Čiurlionio g. 23). Mokyklos absolventai – Lietuvos kariuomenės veikėjas, generolas Kazys Ladiga, Lietuvos kariuomenės vyriausiasis vadas generolas Silverstas Žukauskas ir kiti. Pirmojo pasaulinio karo metu mokykla evakuota į Poltavą.

1919 metais karinės mokyklos pastatai perduoti atkurtam Stepono Batoro universitetui. Juose įsikūrė Medicinos fakultetas, pastatytas anatomikumas – Anatomijos katedros korpusas. Kiek toliau iškilio observatorija, paviljonas, astronomų ir meteorologų namas,

kuriame įrengti butai ir darbo erdvės mokslininkams. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas keitėsi pagal prieškarinio nepriklausomos Lietuvos tradicijas ir Vakarų šalių patirtį.

Kaip keitėsi gatvė?

M. K. Čiurlionio gatvės ribos, numatytos pagal 1875 metų Vilniaus plėtros planą, buvo patvirtintos apie 1892 metus ir tai paskatino namų statybą. Pirmas modernių namų kompleksas, dabar žinomas Pohuliankos kolonijos vardu, pradėtas statyti 1897 metais tarp Jovaro, M. K. Čiurlionio ir J. Basanavičiaus gatvių. Tai antroji Vilniaus gyvenamųjų namų kolonija. Jos statybas inicijavo Vilniaus žemės

banko tarnautojas, filantropas Juozapas Montvila. Per keletą metų išdygo dešimt vienaaukščių namų, kurių šeši – dvibučiai.

Priešais koloniją ir per visą gatvės atkarpą tarp intendantūros (M. K. Čiurlionio g. 1) ir Junkerių mokyklos (M. K. Čiurlionio g. 21) iškilo nuomojamų namų virtinė. Tačiau karo mokykla ir Božerianovų valda bus riba, kurią miestas peržengs tik XX amžiuje.

Šalia Vingio miško, netoli miesto centro, netankiai apgyvendinta, rami gatvė prieškariu ir tarpukariu buvo pamėgta miesto ekonomino, kultūrinio, intelektualinio sluoksnio. Kai Vilniaus karo mokyklos pastatai buvo perduoti Stepono Batoro universitetui, gatvėje apsigyveno ir akademinis elitas.

Vilniečių prisiminimuose

1944-ųjų vasarą po išdegintą Vilnių vaikščiojo Stepono Batoro universiteto auklėtinė etnografė Maria Znamierowska-Prüfferowa, skubanti apeiti ir įsidėmėti kiekvieną miesto kampelį. Zakreto gatvę Maria prisiminė šiltai: „[...] dar taip neseniai palei Universitetą, abipus Zakreto gatvės, medžiai stovėjo šventiški, pasipuošę žaluma ir baltais kaštonų žiedais, vos spėjai pastebėti, kaip žydėjo tuopos, ir ką tik aplinkiniai šaligatviai buvo apdribę geltonais, smulkiais klevų ir akacijų žiedlapiais, o šiandien jau stovi pageltę, ir tarp nukritusių lapų matai spindinčius kaštonus, matai vaikus, besiropščiančius į medžius skinti tų mėgstamų vaisių.“

Po Antrojo pasaulinio karo gatvė su nedideliais namais rezervuota partinei nomenklatūrai ir politiniam elitui, Vilniaus gyventojų atpažįstama kaip savotiškas „auksinis getas“.

Fortepijonas skambėdavo pro Geniušų langus.

Dabartiniai gyventojai rašo visai kitokią gatvės istoriją. Į butą 1912-aisiais statytame name atsikrausčiusi žurnalistė, Afrikos šokių mokytoja leva Žigaitė-Mačiulskienė prisimena, kaip laukė šimtojo pastato gimtadienio.

„Gatvė man labiausiai patikdavo sekmadieniais, kai sumažėdavo automobilių srautas ir atsiskleisdavo jaukus, elegantiškas grožis. Mūsų namas, kaip ir daugelis šalia, buvo skirtas nuomai, išlaikęs plačias, puošnesnes „ponų“ ir siaurutes, kuklesnes „tarnų“ laiptines. Ypač dekoratyvios ir tokių namų paradinės durys, jos – lyg atskiras meno kūrinys“, – atkreipė dėmesį vilnietė.

Vienas mėgstamiausių vaizdų pro langą jai būdavo brandžių medžių viršūnės ir jose verdantis paukščių gyvenimas. Sekmadieniais gatvė atgydavo ir nuo garsų: „Fortepijonas skambėdavo pro Geniušų langus, šalia vis pasigirdavo repetuojamos smuiko melodijos, tyliai šnekučiuodavosi susitikę kaimynai...“

Būtent dėl kaimynų, prireikus kraustyti, jai buvo gaila palikti namus „Tokie namai yra „su savo charakteriu“. Jais reikia pasirūpinti ir suprasti, kad tas charakteris gali pasireikšti ne pačia patogiausia gyvenimiška buitimi. Užtat kaskart praverdamas gražiąsias duris, gali prisiliesti prie mūsų miesto istorijos.“

Tyrimas atliktas 2024 metais, laimėjus Vilniaus miesto istorijos tyrėjų stipendiją (tema „Vilniaus miesto dalys (rajonai) – istorinis ir / ar antropologinis tyrimas“).

Baltupis – kitoks

Giedrius Širka

Mūsų žurnalo komanda vis žvilgteli į atlikėjo Giedriaus Širkos iš grupės „Golden Parazyth“ gamtos nuotraukas. Šįkart jis siūlo pasidairyti po Baltupio upelio slėnį Verkių regioniniame parke.

Esu amžinai įstrigęs tarp miesto ir kaimo. Gyvenu pusiau ten, pusiau ten. Vilnius yra ilgiausia mano miesto stotelė. Visur, kur einu, ieškau gamtos. Tikros, nesužmogintos, aršios ir negailestingai šalotos. Ir man labai pasisekė, kad Vilniuje turiu tokią vietą, kuri leidžia greitai pabėgti nuo miesto ir pasinerti į gaivališką gamtos apsupty. Tai upelis vardu Baltupis.

Jis vienintelis kanalu nepaverstas Vilniaus upelis. Įsteigtas jo vardo kraštovaizdžio draustinis. Įdomiausias ir vizualiai gražiausias upelio žemumypis. Čia jis stipriai vingiuoja, suformuoja gilų V formos slėnį, teka per senąjį Baltupių kaimą. Aplink natūralią upelio vagą tarp Geležinio Vilko gatvės ir tvenkinio plyti senas ir gražus lapuočių miškas – jame auga liepos, ąžuolai, klevai, baltalksniai, yra retų augalų rūšių, įrašytų į Lietuvos

raudonąją knygą. Būtent čia einu ieškoti pirmųjų žibuoklių, būtent čia net ir šalčiausią žiemą galima sutikti kariataičių, liepsnelių ir kitų paukščių.

Lygiai taip, kaip jaučiu Vilniaus ritmą Pilies ar Vilniaus gatvėse, aš jaučiu jį ir čia. Nes miestai neprasidėjo nuo totalios urbanizacijos, jie kūrėsi gamtoje, šalia upių ir upelių. Todėl man labai svarbu jausti ir šitą gamtinį Vilniaus ritmą.

Miestai gamtą dažnai sužmogina. Miškai tampa parkais su dekoratyviais svetimžemiais augalais, aplink vandens telkinius išliejamas betonas, kad būtų patogiu eiti. O Baltupis kitoks. Jis kužda apie laikus, kai čia pirmieji gyventojai kūrėsi ir degė šventoji ugnis. Jis byloja apie nuostabų Vilniaus kraštą, kurį pasirinko mūsų protėviai, nes jis yra ypatingas ir turi kažkokios magijos.

Gaila, bet ir Baltupio slėnis po truputį apauga bitinių sprigių, kanadinių rykštenių ir sosnovskio barščių jūra. Bet net ir tai iš jo neatima didybės ir magijos jausmo. Pelėda, kurią ten dažnai stebiu, pasakytų, kad nėra jaukesnės vietos Vilniuje, o man beliktų linktelėti galvą. Nes kiekvieną kartą, kai pavargstu nuo vieno Vilniaus, galiu pabėgti į visai kitą Vilnių, bet tokį pat tikrą.

Prie Baltupio vakarais ūbauja pelėdos, dieną randu žibuoklių – net žiemos pabaigoje. ►

Miesto garso dramaturgija

Gabija Stašinskaitė
Vidos Jonušytės nuotraukos

Žodį „balansas“ prilyginčiau sąvokai „tvarumas“ – visi suprantame, kaip tai reikalinga, bet tuo pačiu norime užsidenkti ausis. Visgi kompozitorė Agnė Matulevičiūtė balansu rakina ne tik įkvėpimo duris, bet ir mūsų pokalbį – sėdėdamos vienoje iš miesto kavinių, balansuojame tarp kasdienybės ir vaizduotės, tarp juoko ir ašarų, žolės ir asfalto bei garso ir tylos. Atsispirdama nuo priešpriešų, kuriasi ir Vilniaus garsinė istorija, o kas ją galėtų nupasakoti geriau, jei ne garso menininkė?

Kompozitori A. Matulevičiūtei svarbu turėti kur pabūti tyliai. ▶

**Agne, užaugai Vilniuje, Antakalnyje.
Pastaruoju metu itin daug keliauji – ar
nesinori palikti Vilniaus?**

Po mokyklos baigimo tapau studijų migrante. Nors niekad nemaniau, kad studijuosiu meną, visgi metus Vilniaus universitete išbandžiu- si prancūzų filologiją, išvykau į Londoną. Tėvams pasakiau, kad iškeliauju pas draugę ir vasarą padirbsiu, bet jau žinojau, kad noriu įstoti į Vestminsterio universiteto vaizduoja- mųjų menų programą. Londone pragyvenau pusantrų metų, bet tai visiškai nebuvo mano miestas, taip pat nebuvo patenkinta moky- mo sistema. Galiausiai grįžau į Vilnių ir pabai- giau Vilniaus dailės akademijos fotografijos ir medijų meno studijas. Kelią tęsiau Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, muzikos kom- pozicijos magistrantūroje ir doktorantūroje.

Londonas didžiulis, jame jaučiausi labai maža, tai ir itin triukšmingas miestas, todėl jis man kėlė nerimą. O Vilniuje patinka skrieti dviračiu nuo Katedros iki Žvėryno ir vietoj nerimo mėgautis garsais. Ypač vakarop, kai miestas nurimsta. Greitai mindama, vos per keletą minučių atsiduriu gamtoje, man tai yra gero miesto receptas – turėti kur pabūti tyliai ir pasislėpti.

**Esi minėjusi, kad namuose tau svarbi
tyla ir storos kambarių sienos. Iš to, ką
pasakoji, suprantu, kad ir miestai labiau
patinka tylesni?**

Man svarbu ramybė. Vilnius palyginus nėra triukšmingas, bet vis tiek gyvenimas Žvėryne ir gyvenimas prie Lukiškių aikštės, kur gyvenu dabar, skiriasi. Savaitgalį išgirstu rėkujančių

„Vilniuje patinka skrieti dviračiu nuo Katedros iki Žvėryno ir vietoj nerimo mėgautis garsais.“

žmonių ar kažkur netoliese vykstantį vakarėlį, bet tai vis tiek nėra toks nemalonas garsas, kaip kad, pavyzdžiui, nenutrūkstantis triukšmo ciklas – Londone kaukiančių greitųjų *loop'as*.

Šiuo metu vystau nemažai projektų su Japonija – tai mano aistros šalis, nes joje yra ypač tylių vietų. Pavyzdžiui, *silent cafés* (liet. tyliosios kavinės), kuriose negalima kalbėti, tad į šias kavines ateini pabūti tik su savimi. Taip pat Japonijoje nemandagu kalbėti metro, tad įsivaizduok – Tokijas, piko valanda, šimtai žmonių sėdi viešajame transporte, bet niekas nekalba. Tai įspūdinga! Lyg spa ausims. Galiausiai nueini į *izakaya'ą* (japoniška smuklė – aut. past.), kur žmonės geria alų, linksminasi, kalba. Japonai pasirenka erdves, kur garsu, o kur ne, ir pagal tai tu gali komponuoti savo garso aplinką. Man patinka, nes tai ir yra dramaturgija.

Kur renkiesi būti Vilniuje, kai norisi tylos?

Mėgstu dviračiu pasivažinėti Žvėryne (nors vasarą rajonas kiek pagarsėja) arba nuo Žvėryno tilto pasivaikščioti kita Neries puse, pėsčiųjų taku, link Karoliniškių draustinio. Jaučiu nostalgiją Sapiėgų parkui, nes vaikystę praleidau Sapiėgų gatvėje, o tėvai ir dabar gyvena netoliese. Visa Sapiėginė yra mano rajonas ir mano erdvės, labai daug miško ir ramybės. Na, o kai noriu pabūti itin ramiai, mėgstu ir užmiestyje pasivaikščioti.

Tu – sąvokos *užgarsis* (t. y. skambančio garso reikšmė) sumanytoja. Ar tarp *užgarsio* ir *užmiesčio* galima rasti ką nors bendro?

Turbūt sunkiai. Užmiestis man žymi ribą, o *užgarsis* tai tokia erdvė, terpė, kur garso kūrinys pratęsimas. Užmiestyje viskas tyliau, rečiau,

ne taip pripildyta, *užgarsis*, priešingai, gali būti žymiai labiau apkrautas negu muzikos kūrinys. Gal vienintelis panašumas, kad abi šios sąvokos man yra pozityvios.

Užmiestis man žymi ribą, o *užgarsis* tai tokia erdvė, terpė, kur garso kūrinys pratęsimas.

Esi minėjusi, jog kurdama muziką teatre bandai ją įsivaizduoti kaip tam tikrą personažą – suteikti charakterio savybes, išvaizdos bruožus. O jei Vilnius būtų personažas, koks jis būtų?

Toks labai santūrus, diskretiškas ir ne pernelyg įkyrus žmogus. Labai gerai gebantis nuskaityti žmones kambaryje ir žinantis, kada reikia patylėti, o kada galima pasisakyti. Kultūros prasme Vilnius šiek tiek tapo FOMO (angl. *fear of missing out*) miestu. Vien rudenį kiek buvo festivalių! „Sirenos“, „Muzikos ruduo“, „Muzika erdvėje“, „Nepatogus kinas“, „Scenorama“ ir dar daugiau. Baisu kažką praleisti, bet tuo pat metu tai parodo, koks Vilnius kaip personažas yra gyvas ir visapusiškas – tik spėk su juo veikti.

Užsiminei apie kartais mieste jaučiamą FOMO, kai vienu metu norisi būti keliose vietose, kad viską spėtum. Esi įvietintos muzikos festivalio „Muzika erdvėje“ meno vadovė. O kaip įvietini pati save?

Į galvą pirmiausia ateina mintis, jog bandau mokyti balanso – esu keliskart perdegusi ir tuo visai nesididžiuoju. Tiesą sakant, kad ir kokie kraštutiniai tokie momentai bebūtų, iš

dalies jie padeda *įsivietinti*, nes tą akimirką pagalvoju: „O, dieve, aš visai savęs nekontroliuoju.“ Norėčiau sakyti, kad man *įsivietinimas* yra balansas, bet iš tikrųjų balanso paieška – mokymasis tyloje būti tiek pat kiek garse, ant žolės – tiek pat kiek ant asfalto, baseinui skirti laiko tiek pat, kiek ir susitikimams.

Man kiek virš 30, tad kartais pagalvoju: „Dabar pats *gazas*, reikia varyti!“, ir, būna, įsijungia lėkimo nuotaika. Visgi dabar dėl didelio įdirbio jau galiu leisti sau rinktis. Ir aš išties atsisakau daug pasiūlymų, kartais – labai didelių, pritraukiančių garsių ir naudingų mano karjerai žmonių. Bet siela jaučia, kad ne visur yra ta kūryba, kuria noriu užsiimti, o šiuo metu norisi daryti mažiau ir gryniau, turint laiko atsitraukti.

Savo kūrinuose naudoji balso žinučių įrašus, šiuo metu ruošiesi premjerai „Sayonakidori“ (liet. lakštingala), kurią įkvėpė girgždančios grindys. Kaip pastebi dalykus, kuriuos laikome kasdienybėje?

Aš niekada apie tai negalvoju. Turiu vieną kūrinį pavadinimu „Jeigu sutinkate, prašome palaukti“, kurį įkvėpė skambučio laukimo melodijos, girdimos paskambinus į VMI. Skambučių laukimo melodijomis susižavėjau karantino laikotarpiu, kai itin dažnai teko skambinti karštąja kovidinio linija, tad įkvėpimas atėjo iš visiškai praktinio gyvenimo aspekto. Arba, pavyzdžiui, Japonijoje mane įkvėpė imperatoriaus rūmų grindų girgždesys. Vieni šaltiniai teigia, kad tai architektūrinė klaida, kiti mano, jog grindys buvo sukurtos kaip spąstai, siekiant apsaugoti imperatorių – mane žavi tokia mistika ir tam tikros poezijos matymas kasdienybėje.

Mene yra kūrinio poetinis sluoksnis arba poetinė kalba, atvira interpretacijai, ir man patin-

ka, kai tam tikruose kasdieniniuose dalykuose pamatau potencialą, jog meniniame lygmenyje jie gali reikšti ką nors kita. Pavyzdžiui, minėtame kūrinyje „Jeigu sutinkate, prašome palaukti“ laukimo muzikėlė virsta tuo, ko mes iš tikrųjų laukiame – vieni laukia susitikimo su šeima, kažkas laukia, kol baigsis koncertas... Kartą gavau balso žinutę nuo vieno kūrinio atlikėjo, jis sako: „Paskambinau į VMI ir girdžiu mūsų kūrinį!“, ir man buvo taip gražu suprasti, kad štai – kažkas erzinančio įgavo visai kito-kią, pozityvią formą.

Šiuo metu įnirtingai mokausi būti nepavargusiu žmogumi.

O kokios Vilniaus vietos tave nuveda iki poetinių sluoksnių?

Dažniausiai šios vietos atsiranda festivalio „Muzika erdvėje“ metu, nes atsispirdama nuo festivalio temos esu sukūrusi keletą kūrinių specifinėms sostinės vietoms. Vienais metais tema buvo susijusi su valstybe, tad sukūriau kūrinį Signatarų namams. Mane labai įkvėpė žodis „aktas“, kadangi tapyboje jis reiškia nuogo žmogaus vaizdavimą, o kalbant apie valstybę mums tai siejasi su nepriklausomybe. Labai norėjau, kad Signatarų namų balkone dainuotų nuogas atlikėjas, bet kadangi tai buvo tiesiog neįmanoma užduotis (*juokiasi*), pasitelkiau specialius garso akinius, iš kurių kojelių klausytojams sklido garsas, pasakojantis apie šį atlikėją kaip apie miražą.

Kitą kartą kūriau apie mamas, dekonstruodama lopšines ir kūrinį *įvietindama* apleistuose gimdymo namuose Markučiuose, šalia

Kurti mažiau ir gryniau, turint laiko atsitraukti – gal tai padeda pamatyti kasdienių dalykų potencialą?

23

veikiančių gimdymo namų. Buvo labai įdomus tyrimas, kai erdvė man padiktavo visą kūrinio eigą. Panašu, jog būtent per tam tikras temas atrandu poetinius Vilniaus sluoksnius.

Kompozitorė ir garso menininkė, šiuolaikinės muzikos festivalio meno vadovė...

O kas yra Agnė Matulevičiūtė be muzikos ir garso?

Kas aš esu... Esu feministė (gal mano kūriniai ir nėra tokie politiški, bet moterų tema vis atsikartoja), pesketarė (anksčiau užkietėjusi vegetarė, bet itin mėgstu žuvį), plaukio-

toja (vanduo visiškai mano stichija), kino mylėtoja (ir nebūtinai klausau, kokia filme muzika, – man tiesiog patinka), dviratininkė (sportuoti faina), akademikė (kaip megzti ryšį su studentais yra kitas lygis, bet dėstyti man labai patinka).

Taip pat man labai patinka gamta ir gyvūnai. Sakiau, mano alternatyvus darbas, o ir poilsis galėtų būti šunų vedžiojimas. Apskritai, šiuo metu įnirtingai mokausi būti nepavargusiu žmogumi ir propaguoti poilsio kultą. Gal kokią sektą įkursiu... (*Juokiasi.*) O jei ne, tai bent jau su draugais tikrai turėsiu knygų ir kino klubą.

Persikraustyti išviliojusi muzika

Dominykas Vaitiekūnas

Tekstas ir nuotraukos

Pasiėmęs paskutinius daiktus užrakinau savo ištuštėjusios studijos duris ir išėjau į Labdarių gatvę. Pasukau naujosios studijos link. Nors dar nevėlu, bet jau žiemiškai sutemę. Mano nosį sukuteno žiemą anonsuojančios oro natos. Būtent šis nežinia iš kur atsėlinęs ir lėtai gatves užgulęs dūmo kvapas ir yra tai, kuo man kvepia Vilniaus žiema. O aš užnugaryje palieku beveik septynerius metus, praleistus Labdarių gatvėje, kūrybinėje studijoje, kurią nuomavausi iš Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos.

Akimirką ironiškai pats sau nusišypsojau – vis dar paradoksaliai skamba, jog persikeliu iš Aklųjų sąjungos į Kurčiųjų draugijos patalpas Šv. Kazimiero gatvėje. O dar paradoksaliau, kad ten mane išviliojo muzika. Muzika, kuri tapo susikalbėjimo su kurčiaisiais įrankiu.

Netrukus teks grąžinti raktus. Viskas. Jau pabaiga. Ir nauja pradžia. Pasukęs į Totorių gatvę ir eidamas pro KAM parkingą pajutau, jog einu ne vienas – kartu su paskutiniais daiktais į kuprinę įsmuko ir keli sentimentai, kurie pakeliui ėmė mane kutenti. *Už ką aš jaučiuosi dėkingas tiems septyneriems metams?* Už daug ką, bet labiausiai už mintį, kuri leido pasinerti į patį didžiausią ir jautriausią mano kūrybinį nuotykį, – kurti muzikinius pasirodymus su kurčiaisiais.

Aktorius, menininkas D. Vaitiekūnas Šv. Kazimiero gatvės kiemelyje, pakeliui į naująją studiją. ▶

Sėdėti ant senamiesčio stogo – klasikinė idilės akimirka.

Pasukęs į Šv. Ignoto gatvę mintimis nusikėliau į tą vakarą, kai sėdėjau Labdarių gatvės studijoje ir į mano vaizduotę nusitakė daugybė keistų klausimų.

Tai buvo 2020 metų balandžio vakaras, nors žiema jau turėjo būti seniai išsiblaiviusi ir išvykusi atostogų, buvo neįprastai šalta. Tą žiemą buvo prigirdęs ir užlaikęs mus užklupęs pirmasis karantinas. Pastato administratorius jau buvo išjungęs šildymą, tad sėdėjau priešais kompiuterį šalia pasistatęs elektrinį radiatorių. Stebėjau tuometinio sveikatos apsaugos ministro Aurelijaus Verygos spaudos konferenciją, o mano šuo gulėjo uždėjęs leteną man ant pėdos.

Varčiau akis bandydamas suvokti besikeičiančias taisykles. Įsižiūrėjau į ministro pašonėje

stovintį gestų kalbos vertėją. *Ar kurtieji jau turi karantinui tinkamus gestus? Kodėl ministras tiek daug kalba? Kodėl mes tiek daug kalbam? Jau nebegirdėjau, ką jisai sako. O ar tikrai daug kalbėdami mes daug ir pasakom? O klausyti yra tas pats, kas išgirsti? Na, gal ne. Kuo skiriasi sąvokos „klausyti“ ir „išgirsti“?*

Prisiminiau klube SOHO stebėjęs kurčiųjų grupelę, labai muzikaliai šokančią. Buvo akivaizdu, kad jie girdi muziką, o jų judesiai atrodė plastiški dūmų pripildytoje aikštelėje.

Jeigu negirdintis žmogus girdi muziką, tai kaip? Kas yra girdėjimas? Supratau, kad į visus mano klausimus atsakytų tik patys kurtieji. Pabudęs ryte parašiau tuometiniam Lietuvos kurčiųjų draugijos (LKD) prezidentui Kęstučiui Vaišnoraui ir pasibaičius karantinui pasiūliau susitikti. Kęstutis, atkeliavęs iki Labdarių gatvės, vaišinosi kava mano studijoje.

„Tau reikia susipažinti su vienu kurčiųjų kolektyvu, jie kuria muzikinius pasirodymus“, – pasakė jis, papuošdamas savo pareiškimą diplomatiškai lapiniška šypsena.

O tai kaip kurtieji klauso muzikos? Norėjau paklausti, bet susidrovėjau. Mane sulaukė abejonė, ar toks klausimas etiškas. O intuicija sakė, jog atsakymai neįžodinami. Jie gali būti tik patiriami. Negalėjau atsispirti nepabandęs jų surasti. Susisiečiau su minėtu kolektyvu, ir labai įdomi kelionė prasidėjo. Maršrutas vingiavo pro daugybę stotelių, stabtelėjo ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, kur nuo šio rudens pradėjau meno doktorantūros studijas ir teatre.

O dabar keliauju iš Labdarių į Kazimiero gatvę.

Šv. Kazimiero gatvėje pasuku pro barokinę arką į trečiu numeriu pažymėtą Artistų kaimelį – istorinį pastatų kompleksą, priklausančią LKD. Nuo šiol čia bus mano naujoji kūrybinė studija. Jaučiuosi toks dėkingas Vilniui, kuris suteikė man privilegiją pažinti mažiau matomas bendruomenes, prie senosios studijos sutikti akluosius, patirti gestų kalbos skambėjimą su kurčiaisiais, galimybę tyrinėti būdus, jungiančius gestus su girdinčiųjų ausimis įprastais garsais, kuriuos mes vadiname muzika. Kartu su lemputėmis virš kiemelio įsižiebia ir supratimas, kad dirbant su kurčiaisiais tiesioginis garsas prislopsta, jo fizikinės reikšmės išblunka. Ir išblukdamos paryškina kitas – neakivaizdžias garso ir klausymo patyrimo reikšmes.

Atidarius duris pasitiko šviežias dažų kvapas ir Paulius – mano kurčiasis kolega. Artėjo premjera, mes ruošėmės pristatyti audiovizualinį patirtinį pasirodymą MES TAIP NESITA-REM. Teatrinį pasakojimą, į kurį sudėjau visus rastus atsakymus. Tuos atsakymus padeda perteikti vibruojanti platforma, ant kurios sėdi žiūrovai, vaizdo projekcijos, gyva muzikos grupė, kuri sinchronizuojasi su gestakalbiais atlikėjais, kartu su manimi kūrusiais visus tuos metus. Paulius buvo šiame procese nuo pat pirmų dienų. O dabar susitikome parengti paskutinį kūrinių, kuriame skamba dainuojamas tekstas ir gestų kalba – vienodu ritmu.

Čia nebuvo baldų, tik senas stalas, priglaudęs mano kompiuterį. Ir tuščia statybinių dulkių paženklinta palangė, ant kurios mes susėdome. Kompiuterio ekrane rašėme gestų reikšmes ir bandėme gretinti lietuvišką dainuojamą tekstą. Staiga Paulius man sako:

„Stop. Bus paprasčiau, jeigu tu dainuosi, aš tave stebėsiu ir gestus ritmiškai sudėsiu pagal tavo dainavimą.“

Jisai pasisuko į mane, aš pradėjau dainuoti kiekvieną eilutę atskirai ir greitai sinchronizavome gestus su mano artikuliacija. Dirbdami išbandėme daugybę būdų – vaizdo projekcijų, vibruojančių mechanizmų ir įvairiausių technologijų. Bet nieko neradome efektyvesnio už žmogišką kūrybinę partnerystę.

Išeinant iš *bromo* į mane nuo gatvės sienos pažvelgė blunkanti Rožytės fotografija. Ji buvo Vilniaus melodija. Fotografija, liudijanti neišvengiamai blunkančią miesto muzikinę partitūrą, kuri užleidžia vietą madingesniems sąskambiams.

Kadangi gyvenu netoliese, naktinis pasivaikščiojimų maršrutas su šunimi iš senosios studijos namų link dažnai vedavo pro šią vietą, ir prieš kirsdamas gatvės arką visada pakeldavau akis į Rožytės atvaizdą, tarsi atiduodamas pagarbą. Per tuos septynerius metus, kai rezidavau Labdarių gatvėje, Vilnių paliko Rožytė. Nuo praėjusių Kalėdų šiame pasivaikščiojimų kelyje namų link mano šuo Nikas taip pat nebepalaiko man draugijos.

Ilgesio gijomis apraizgytas senasis Vilnius pakeliui namo man pakuždėjo, kad miestą, kuriame norisi gyventi, galiu susikurti arba perkurti pats. Seniems pasivaikščiojimų palydovams mus palikus, galiu visada pasikviesti naujų pakeleivių, atskleisiančių sunkiai įžodinamus atsakymus.

Nauji metai, nauji Naujininkai

Toma Vidugirytė

28

Vilnius – ypatingas miestas, įkvėpęs daug čia kūrusių ir kuriančių žmonių. Kaip muzikos mylėtoja ir dažnai apie ją rašanti žurnalistė neatsispyriau pagundai pasidomėti, kiekgi dainų apie Vilnių sukurta. O kiek jų sudainuota apie Vilniaus rajonus? Tokių radau nemažai. Net legendinė „Foje“ parašė dainą apie Antakalnio mokyklą. Antakalnis – mėgstamas atlikėjų, tačiau jaunus muzikantus įkvėpia ir Justiniškės, ir naujametiniai Naujininkų vakarėliai, ir kiti rajonai.

Įkvėpia ir panorama, ir gyventojai

Vienus kūrėjus įkvėpia Vilniaus panorama... Pavyzdžiui, miesto stogai ir siauros gatvelės. Apie jas Miko Vaitkevičiaus sukurta, Jono Mašausko sudainuota daina „Vilniaus stogai“. 7-ajame dešimtmetyje pasirodžiusį kūrinį perdainavo ne vienas žinomas atlikėjas – Tomas Augulis, Egidijus Sipavičius, Martynas Vilius, Jurgis Brūzga ir kiti. Šį pirmąjį lietuvišką twistą žinome kiekvienas. Argi mintyse jo ritmu neskamba „Senieji Vilniaus stogai, / Pražilę samana žalia...“ ir „Aš jaunas, aš jaunas, aš jaunas...“?

Dar viena legendinė daina, kurioje apdainuota Vilniaus gamta, yra „Prie pasakų miesto“. Žodžius apie meilės laukimą prie „vilnijančio Vilniaus“ parašė Paulius Širvys, muziką – Tomas Leiburas, o atliko Laimis Vilkončius ir Rimantas Jasenka.

Kitus kūrėjus įkvepia Vilniaus įkūrimo legenda apie Geležinį Vilką ir Vilniaus gatvės. 2021 metais Andrius Mamontovas sukūrė dainą „Miestas iš sapnų“. Jos klipe atlikėjas su vilko kauke vaikšto po Vilnių ir lipa į Gedimino kalną.

Vilniaus panorama ir legendos atspindi Maestro Vytauto Kernagio dainoje „Karališkas miestas“, kuriai muziką sukūrė kompozitorius Andrius Kulikauskas.

Tikrai ne vienas muzikantas stebi ir Vilniaus žmones. „G&G Sindikato“ hiphopo tėvų Lietuvoje, kūriniai „Vokiečių gatvėj“ ir „Miestas, kurio negali nemylėt“, yra apie miesto aktualijas ir žmones. Apie tai ir Tomo Sinickio angliška daina „Vilnius“ bei to paties pavadinimo repo kūrėjo ir prodiuserio M I R kūrinys. Tiesa,

Yiorgis Sakellariou garsinis pasivaikščiojimas Žirmūnuose tyrinėjant rajono išskirtinį charakterį. Bon Alog nuotr.

„Mes rajono šeimininkai“, – sako grupės „Morėsakys“ narės, paauglystę leidusios Naujininkuose. Julijos Stankevičiūtės nuotr.

šiose dainose Vilniaus mažai – miestas jose pasakojamos istorijos vieta. Taip pat Vilnius minimas dueto „Lilas ir Innomine“ kūrinys „Kai tu žengi gūžiasi Vilnius“ – čia jis kaip simbolis ar ženklas.

Mergelė prie Žvėryno tvoros

Apie atskirus Vilniaus rajonus taip pat ne viena daina sukurta.

Romantika dvelkiantį ir švelnių garsų pilną albumą Žvėryno rajonui skyrė Tautvydas

Gaudėšius, iš pradžių kūręs Junior A pseudonimu, o karantino metu prisistatęs kaip „FC Baseball“. 2022 metų vasarį pasirodęs atlikėjo albumas „Žvėrynė“ ir jame esantis kūrinys „Žvėrynas“ yra įkvėpti būtent šio rajono ir sukurti Tautvydui gyvenant jame.

O grupė „Aktorių trio“ Žvėryno rajonui sukūrė „pasaką“ apie kunigaikštį ir mergelę prie Žvėryno tvoros pavadinimu „Žvėrynas“.

Žirmūnų rajonas minimas Miko Vaitkevičiaus ir Petro Gaulės sukurtoje dainoje „Palydėk

į Žirmūnus“, kurią atliko Ona Valiukevičiūtė. Senosios lietuvių estrados dainoje pasakojama dviejų įsimylėlių kelionė namo iš vakaruškos. Taip pat Žirmūnai, kaip rajonas ir veiksmo vieta, minimas „Lilas ir Innomine“ kūrinys „Karina“.

Prašalaičiai Antakalnyje

Antakalnio rajonui visą albumą skyrė roko grupė „Arklio galia“. 2017 metais pristatytas albumas „Antakalnis“ – jame rasite ir to paties pavadinimo dainą. Albume „Arklio galia“ vyrukai puikiai užfiksavo rajono atmosferą ir juos įkvėpusius žmones. Grupės nariai pasakoja: „Sukūrėme dainą „Antakalnis“, nors esame visiškai prašalaičiai – niekas iš mūsų ten negyveno, tiesiog dažnai pro jį važiuodavome į Saulėtekį troleibusu. Ir sudėjome savo įspūdį apie šį rajoną. Tiek dainoje, tiek visame albume kalbama apie Vilnių, sovietinę atmintį, vienišą žmogų, klajojantį po miestą. Albumo viršelyje – Antakalnio ir Šilo gatvės sankryža, pilna žmonių, personažų iš kitų to albumo dainų.“

Antakalniui dainavo ir legendinė Lietuvos grupė „Foje“. Tuo metu dar jauna ir nauja grupė įrašė dainą „Aštuoniolika“, kurioje apdainavo Antakalnio mokyklą, ir išleido kasetiniame albume „Mokykla“.

Daina apie vakarėlį, vykusį šiame rajone.

Kūrė apie vakarėlį Naujininkuose

Grupė „Saulės kliošas“ su Juste Starinskaite parašė dainą apie Justiniškes ir ją pavadino „Paskambink man“. Gerai mums žinomoje dainoje pasakojama apie Justiniškių gatvės

daugiabutyje gyvenančią merginą, įsimylėjusią kaimyną, rašančią jam numerį ant stiklo ir kviečiančią jai paskambinti.

Apie Naujininkus dainavo grupė ŽAS 1996 metais pasirodžiusioje dainoje „Ne pieną gėręs ne nuo pieno ir mirsi“, tik ne iš pačios gražiausios pusės. Gražius ir įkvėpiančius Naujininkus mato jauna *undergroundo* scenos grupė „Morėsakys“. Vokalistė Ilija sukūrė dainą „Naujininkai“. Joje pasakojama apie vakarėlį, vykusį šiame rajone. Naujininkuose grupės narės praleido gana daug laiko, turi smagių prisiminimų, susijusių su šia vieta.

Ilija pasakoja: „Dainą įkvėpė Naujųjų metų nakties dvasia – sutikti žmonės buvo labai draugiški ir laimingi. Dažniausiai Naujininkai nesiejami su šilta ar malonia atmosfera, bet tai labai įvairiapusiškas rajonas. Dainoje norėjau parodyti Naujininkus, kuriuose telpa daug skirtingų žmonių ir nuotaikų. Naujininkai gali būti jaukūs ir nesaugūs, pasenę ir naujoviški...“

Tikrų rajono garsų audioteka

O kaip skamba patys rajonai? Žirmūnai prasižada nuo ančių sparnų. Kirtimuose pasigirsta kažkas panašaus į traukinio ūkimą. Kas tai? Šalia muzikantų kūrinių rajonams tikrus jų garsus fiksuoja projekto „Sonic Vilnius“ dalyviai. Kirtimų kultūros centras tyrinėja Vilniaus rajonų garsynus – rasite juos „SoundCloud“ audiotekoje (<https://soundcloud.com/sonicvilnius>). Dabar joje gausu Šnipiškių / Senamiesčio, Markučių, Kirtimų, Kalnų parko / Užupio, Naujosios Vilnios, Žirmūnų, Naujininkų, Antakalnio ir Jeruzalės garsų.

Tikiuosi, atradote bent kelias negirdėtas dainas, kurias perklausysite.

Naujoji Vilnia. Paskui upę

Monika Juškevičiūtė

Ievos Stepšytės-Nighted nuotraukos

32

Kai prieš beveik dvidešimt metų pasiekiau išsvajotą Vilnių ir atvažiavau čia studijuoti, man egzistavo tik senamiestis ir centras, o klasiškai, apsigyvenę Naujojoje Vilnioje, atrodė tiesiog neįmanomai toli. Per ketverius studijų metus prisiruošiau juos aplankyti gal tik kartą.

Naujoji Vilnia, studentams geriau pažįstama kaip Vileika, tais laikais kvėpėjo neromantiškais pavojais, makabriškumo jai dar socialiai pridėjo psichiatrijos ligoninė, įsikūrusi pačiame rajono centre, o jau paskutinį riebų tašką uždėdavo žinojimas, kad tikimybė susišnekėti kitomis kalbomis nei rusų ten labai menka.

Man, kaip tremtinio anūkei, tai buvo lemiamas faktorius sklandžiai praignoruoti šio Vilniaus kampo egzistavimą. Tačiau likimas mėgsta juoktis iš mūsų principų, taigi, drąsiai teigusi, kad niekada neturėsiu vaikų ir negyvensiu Vilniaus pakraštyje, šiandien gyvenu sau Vileikoje kartu su vyru ir trimis mūsų vaikais.

Ir jau ne kartą esu pagavusi save mėstančią, kad dar niekur nesijaučiau taip patogiai. Per dvidešimt metų pasikeičiau, stipriai transformavosi ir Vilnia. Nuvertėję fabrikai pavirto kultūros taškais, leidyklomis, sporto klubais, o kai kurie net gyvenamaisiais loftais su vaizdu į Vilnelę. Joga, pilatesas, alternatyvi muzika, visai pakenčiami sušiai ir žmonės, kuriems viso šito prireikė. Žmonės, kurie daug atviriau priima vienas kitą.

Mėgstamiausia vieta – Rokantiškių užtvanka. ►

Nuvertėję fabrikai pavirto kultūros taškais, leidyklomis, sporto klubais.

Žinoma, pasikapsčius istoriniuose faktuose, galima lengvai iškoduoti, kodėl šis rajonas atrodydavo toks tolimas, kad net sunku buvo jį laikyti miesto dalimi. Devyniolikto amžiuje, nutiesus geležinkelį ir pakrikštijus šią geležinkelio stotį Novaja Vileika vardu (Vileika – mažybinis Vilnios, arba Vilnelės, pavadinimas), pridėjo įvairios paskirties fabrikų. Dvidešimto amžiuje tuo pačiu Vileikos geležinkeliu pradėjus gabenti dar ir tremtinius (Naujoji Vilnia buvo paskutinė stotelė Lietuvos teritorijoje) ir kalinti karo belaisvius, peršasi mintis, kad ši vietovė, bent jau moderniosios istorijos šviesoje, buvo tarsi koks sandėliukas, kuriame galima laikyti visa tai, ko nesinori dėti ant akių. Neneigsiu, dar prireiks keleto kartų tai įsisenėjusiai socialinei žaizdai užsitraukti, bet miestas plečiasi kosminiu tempu ir tą jausdamas žmogus daraisi vis lankstesnis, o atstumai, visomis prasmėmis kalbant, tampa ne tokia jau ir didele kliūtimi.

Mane Naujoji Vilnia „paėmė“ pirmiausia savo nuostabia lokacija. Vilnelė vingiuoja skersai per visą rajoną, atsiverdama viliojančiais paplūdimiais. Pavažiavus kiek toliau už Parko gatvės, kuri tarsi žymi rajono ribą, gali šią upelę aptikti ir miške. Čia pat įsikūręs žirgynas suteikia retą gamtos artumo pojūtį. Mano mėgstamiausia ir kasdien lankoma vieta – Rokantiškių užtvanka. Kiaurą vasarą čia kursuoja baidarininkai, ir tikrai ne be reikalo. Maršrutą nuo užtvankos iki Baltojo tilto pasiūlyčiau kiekvienam miesto svečiui, ir pati bent keletą kartų per sezoną jį nuplaukiu. O žiemą tereikia pereiti gatvę, įveikti arti šimto laiptų pakopų

ir nepamiršti rogių, ir tu jau geriausioj rogučių trasoj Vilniaus mieste!

Visai šalia užtvankos įsikūrę nakvynės namai „Vilko pėda“, kurie priglaudžia įvairaus plauko žmones kritinių jų gyvenimo momentu. Galima gal būtų ir nutylėti apie šios vietos egzistavimą, bet aš mėgstu nenuopoliruotus paviršius, todėl ši įstaiga man svarbi. Pirmais metais piktindavausi, kad karštą vasaros

dieną turiu vos ne peržengti tuos girtuoklius, norėdama pasiekti kokią gaivią, šiukšlėmis nenusėtą pakrantę. Dabar grožiuosi įvairove.

Kiek daug skirtingų istorijų, pasirinkimų, galimybių, nuopolių ištinka žmogų jo gyvenimo kelyje. Ir viskas taip spengiančiai sudėtinga ir paprasta tuo pat metu, o dar tobulos gamtos fone. Būtent tai mėgstu gvildinti savo dainose. Jose stengiuosi pirmiausia suteikti

daugiau vilties ir grožio, apnuoginti kontrastus ir legalizuoti visus jausmus, todėl naujojo albumo turinys, kaip jau dabar pastebiu, stipriai koreliuoja su mane supančia rajono realybe. Naujosios Vilnios pakraštį plytinčiame Pavilnių regioniniame parke nufilmavome ir keletą muzikinių klipų.

O kad jau prakalbome apie dainas, tai privalu paminėti: jau kelerius metus iš eilės Naujoji

Dūmų fabrikas rengia progresyvių koncertus, kuriuose lankosi ir Naująją Vilnią pamilusi atlikėja Monika Juškevičiūtė (Nika Ganga).

Pavilnių regioniniame parke nufilmavome ir keletą muzikinių klipų.

Vilnia yra vienas iš rajonų, kuriame organizuojamas renginys „Atvira muzikos salė“. Statomos didelės gražios scenos skirtinguose Vilniaus rajonuose ir kelias dienas iš eilės tarp daugiabučių ir krepšinio aikštelių pasklinda rinktinė muzika. Renginys ne tik praturtina nauju skambesiu, bet ir dar labiau sumažina atstumą. Juk ne taip ir sunku sėsti į autobusą ir nulėkti į Naująją Vilnią, kur groja tavo mėgstamiausia grupė.

Dar Vilnioj yra kalvų, ir čia, vaikštinėdamas tarp senų lūšnų ir naujai pastatytų vilų, gali netyčia kaktomuša susidurti su kvapą gniaužiančiomis rajono panoramomis ir akimirka pasijusti, lyg laimėjęs kažką didelio ir gražaus. Prieš kelerius metus visa mūsų šeima atsistojo ant slidžių. Manau, tos panoramos prisidėjo prie noro įvaldyti greitį ir aukštį, džiaugiantis vaizdais.

Parko gatve pravažiuoju kasryt su vaikais. Vežu juos į Vilniaus Valdorfo atvirąją mokyklą. Ši mokykla, prieš devynerius metus įkurta saujelės motyvuotų tėvų, auga, kviesdama jaunos, jautrius ir progresyvius žmones, kurie, tikiu, prisideda prie rajono veido išraiškos švelnėjimo. Ypač gruodį, kai „sukame“ advento spiralę. Tai šventė, žyminti jo pradžią. Iš eglišakių piname ir formuojame labirintą, jo centre deganti žvakė simboli-zuoja dieviškąją šviesą.

Ta spirale, klausydamiesi lietuvių liaudies dainų ir nešini pačių nusilietomis žvakėmis, vaikai keliauja iki pat centrinės žvakės, tada nuo jos įžiebia savo žvakeles, tarsi palaikydami ir saugodami tą šviesą, kurią kartais labai sunku išskleisti viduje. Man ypač patinka ši šventė, jos trapumas. Nėra lengva laviruoti toje spiraleje, reikia nemažai susikaupimo, koncentracijos ir tylos. Tačiau vaikams pavyksta išlaikyti rimtį ir galbūt kažkur jų viduje užgimsta sukauptas didžiųjų metų švenčių laukimas, koks buvo tais senais laikais, kai laikotarpis prieš šventes buvo siejamas su pasninku ir susikaupimu.

Žodžiu, patinka man Naujoji Vilnia. Man patinka, kad iki geležinkelio stoties galiu numinti dviračiu per kelias minutes ir traukiniu pasiekti, pavyzdžiui, Ignaliną. Man patinka, kad Naujojoj Vilnioj yra „Nieko rimto“ leidykla, Dūmų fabrikas, kuris vaišina miestiešiai

„Patinka ta imponantiška bažnyčia ant kalvos, truputį primenanti vieną kitą Transilvanijos pilį.“

37

gurmaniškai, rengia parodas, progresyvius koncertus ir neša man suprantamo stiliaus ir estetikos vėliavą.

Patinka ta imponantiška bažnyčia ant kalvos, truputį primenanti vieną kitą Transilvanijos pilį. Mėgstu Vileikos „Humaną“, kur esu mačiusi ne vieną Lietuvos žvaigždę, beieškančią perlų pelenuose, o laimingi pusvalandžiai tiesiog nereikalingi, nes viskas visada su akcija. Man netgi patinka „Maxima“, atidaryta senajame

kino teatro pastate. Rajone, kuris daugiausia nusėtas sovietiniais penkiaaukščiais, tas kino teatras stovi kaip išdidus prisiminimas...

Nežinau, ar tai, ką paminėjau, iš esmės apibrėžia šį rajoną. Bet taip jį matau aš, susidėliojusi ir atsirinkusi tai, kas gražu man. Ir šio rajono dalimi save laikau tiek, kiek man patogiu ir gera tarpti tarp visų aplinkinių pilikalnių, upės, vieno kito benamio ir saldžios šio rajono perspektyvos.

Žalioje vinilinių plokštelių spaustuvėje

Arnas Šarkūnas

Tekstas ir nuotraukos

38

Lyg sutapimas, kad buvusiame popieriaus fabrike, kur gamintas popierius ir spaudai, dabar spaudžiamos vinilinės plokštelės. Miškų apsuptyje veikiančioje „Green Lakes Pressing“ spaustuvėje nuolat verda darbas, zuja svečiai, kuriami nauji planai ir projektai, tačiau viskas galiausiai sukasi ties dviem dalykais – muzika ir... tvarumu.

Keliaudamas link Žaliųjų ežerų net neįtariu, kad visai šalia jų, Popieriaus gatvėje, 2023 metų pavasarį pradėtos spausti plokštelės. Atokiau nuo kelio, miškuose esančiame pramoniniame komplekse, po kuriuo teka upė, veikia „Green Lakes Pressing“ vinilinių plokštelių spaustuvė. Simboliška, jos patalpos – buvusiame Naujųjų Verkių popieriaus fabrike, kuriame nuo XVII amžiaus iki 2009 metų su pertraukomis gamintas popierius.

Kone didžiausias šios spaustuvės išskirtinumas – tokios Lietuvoje dar niekada nebuvo. Kaip pasakoja jos įkūrėjai, muzikos prodiuseriai, su kūrybinėmis industrijomis dirbantys Laurus Lučiūnas ir Antanas Kamenskis, idėja apie spaustuvę kilo važiuojant auto-

mobiliu ir piktinantis, kad vienos užsienyje gamintos vinilinės plokštelės reikės laukti net devynis mėnesius.

„Užsiputojau, ar leidžiame plokštelę, ar statome kosminį laivą! Pakalbėjome, jog patys

Kiekviena plokštelė iš vienos geriausių ir brangiausių vinilų spaudimo mašinų „Newbilt Machinery“ išimama rankomis ir apžiūrima. Kas 25-a ir perklausoma.

galėtume greičiau pagaminti, Antanas rimtai priėmė tokią idėją, po kelių savaičių atnešė padarytą analizę ir ėmėmės darbų”, – pradžių prisimena L. Lučiūnas.

Simboliška, spaustuvės patalpos – buvusiam Naujųjų Verkių popieriaus fabrike.

Pradžią nebuvo rožėmis klotą: prasidėjo Rusijos invazija į Ukrainą, po koronaviruso pandemijos buvo itin išaugusi vinilinių plokštelių gamybos technika bei jos detalių paklausa.

„Palaipsniui kito ir biudžetas, nes, pavyzdžiui, išsirinkę vinilinių plokštelių spaudimo mašinas, supratome, kad reikia aušinimo sistemos ir cisternų. Tačiau Lauras nestabdė, tad pradėję veikti turėjome tęsti”, – dalijasi A. Kamenskasis.

Siekia atkurti senąjį pastato vaizdą

Galiausiai įranga buvo užsakyta ir liko pagrindinis klausimas – kur ją sudėti. Akys kryo ir į regionus, tačiau nuspręsta dirbti sostinėje.

„Muzikos kūrėjams turi būti patogus nuolat atvažiuoti, stebėti procesą, gyvai klausyti to, kas domina. Svarbu, kad jie galėtų jaustis kaip namuose. Norėjome sujungti ir visą rinką, tad pasirinkome brangesnį, bet tvaresnį sprendimą – atlikėjams niekur nereikia toli keliauti”, – įsitikinęs Lauras.

Įdomu, kad pašnekovai šiame komplekse, kuriame įsikūrusios įvairios įmonės, pirma apžiūrėjo visai kitas patalpas, tačiau jose trūko šviesos. Visgi paieškos neužsitiesė – vaikščiojant po teritoriją akys užkliuvo už apleisto

pastato, stovinčio pakraštyje. Pastatas buvo naudojamas kaip elektros skydinė. Buvo aptrupėjusiomis sienomis, užmūrytais langais, netvarkingas. Tačiau komplekso savininkai pasiūžė grąžinti senąjį pastato vaizdą – architektų rankose atsidadus brėžiniams atidengti langai, po storu tinku paslėpti įspūdingi mūrai, o po betoninėmis grindimis – senos plytelės.

„Viskas labai greitai užsikūrė: jau kitąkart atvažiavę pamatėme daugybę technikos ir dirbančią didžiulę brigadą. *Mamma mia!* Jų ir mūsų architektai stengėsi ir dėl interjero, pavyzdžiui, sienos padengtos molio tinku. Tai tikrai vienas didžiausių mūsų eksperimentų”, – juokiasi Lauras ir priduria, kad keičiasi ir visos kompleksas – nuversti naujesniais laikais statyti kaminai, bet išlieka senieji, griūna ir įvairūs sovietiniai architektūriniai monstroi.

Susidomi ir kaimynai, ir japonai

Prikelti pastatą pavyko – vos įėjus į spaustuvę jaučiamas istorijos dvelksmas. Jauku čia ir dėl nuolat besisukiojančių svečių. Nors įkūrėjai sako, kad verslas dar tik įsibėgėja, tačiau jau beveik pusė užsakymų – iš užsienio: Didžiosios Britanijos, Nyderlandų, Vokietijos, net Japonijos. Pasak Lauro, vienas labiausiai sudominusių aspektų – griežta kokybės kontrolė: „Turime viską, kas šiuo metu naujausia ir geriausia. Taip pat į viską žiūrime labai asmeniškai, nesvarbu, ketinama gaminti 100 ar 5 000 plokštelių, todėl ši spaustuvė tapo lyg muzikantų namais: jie atvažiuoja ir kavos atsigerti, ir pamatyti, kaip atspaudžiama pirma kopija, pasiklausyti skambesio.”

Perklauskos vyksta specialioje salėje, kurioje įrengta lietuvių „Silent Pound” pagaminta aukštos kokybės garso technika. Įrenginėjamas ir sandėlis, jame jau nufilmuoti keli vaizdo klipai, planuose – organizuoti renginius bei pristatymus. Pasak Antano, svečių gausu ir dėl kitos priežasties – išskirtinės vietos: „Čia

◀ L. Lučiūnas ir A. Kamenskasis prie spaustuvės įrenginių. Šalia ir maišas perdirbamoms atraižoms.

Atspaus tos plokštelės šonai iškart apkar pom i specialiu įrenginiu, o vėliau susmulkinami į granules. Per mėnesį taip perdirbama maždaug 600 kilogramų atraižų.

dirbantys žmonės jaučiasi lyg kurorte: aplink medžiai, šalia – šuniukų viešbutis. Būna ir taip, kad vietiniai, vedžiojantys šunis, užsižiūri pro langus, tai pamojame, kad užeitų. Atidarymo proga paskelbus atvirų durų dieną užsuko ir šalia gyvenančios šeimos, ir net nieko bendro su muzika neturintys baikeriai. Dabar sulaukiame ir ekskursijų.”

Į kiemą užsuka ir bebrai

Pirmieji svečiai, pamena, buvo gana neįprasti. Lauke išsikrovę vinilinėms plokštelėms spausti reikalingus metalinius presus vyrai pajuto, kad juos kažkas stebi. Atsisukę pamatė bebrą. Šis kaipmat šoko į upelį. Praėjusią žiemą aplankė stirtos bei lapės, kurios įsidrąsino pažvelgti ir pro spaustuvės langus. Tokie svečiai ir išskir-

tinė vieta – šalia miškas, po pastatu teka upė, netoli tvenkinys – įpareigoja būti tvarius.

Todėl dar prieš kuriant spaustuvę įvertinta, kokią įtaką aplinkai ji turės. Renkantis įrangą svarbiu faktoriumi tapo elektros energijos suvartojimas, pastato šildymui ir gamybos procesui pasirinktas vienodas kuras – dujos. Jų ir elektros energijos sutaupoma įrengus garo akumuliatorių, kuriame kaupiamas garas – taip leidžiama pailsėti garo generatoriui. Plokštelėms vėsinti skirtas vanduo grįžta atgal į po pastatu esančias statines ir panaudojamas vėl.

Tvaresnės ir medžiagos, iš kurių gaminamos vinilinės plokštelės. Specialus polivinilchlorido (PVC) plastikas jau be aplinkai kenksmingų

elementų. Vis labiau populiarėja ekologiškas plastikas, kurį gaminant naudojama mažiau naftos. Dalis klientų pageidauja naudoti tik perdirbtą plastiką. Jis perdirbamas ir pačioje spaustuvėje – susmulkinant atraižas ir kokybės standartų neatitinkančias plokšteles.

„Naudojant dalį jau kaitintos ir perdirbtos medžiagos, plokštelių kokybė net gerėja. Kokybė nesikeis plokštelių gamyboje naudojant 100 proc. atraižų, o patį plastiką galima perdirbti net šešis kartus, todėl sunaudojame visas atraižas. Aišku, tokių rūpestį dėl tvarumo diktuoja ir pats klientas“, – teigia Antanas, akcentuojantis, kad ir pačioje spaustuvėje iškeltas tikslas turėti kokybės ir aplinkosaugos vadybos sistemas.

Ateityje – iš augalų gamintos plokštelės?

Spaustuvės sandėlyje – ir didžiuliai maišai įvairiaspalvių plastiko granulių, iš pašildytos jų masės irgi spaudžiamos plokštelės. Gamyboje naudojamas popierius tik iš FSC sertifikata turinčių miškų, dalis plokštelių viršelių gaminami iš biomasės – medžių atraižų ir šakų.

Plokštelių gamyklos įkūrėjai dalyvauja pilotiniame projekte, kurio metu norima išleisti iš augalų pluošto pagamintas vinilines plokšteles. Planuose – ir gerokai tvaresnė distribucija: pagamintas plokšteles čia pat siūloma ir sandėliuoti, ir išsiųsti į kone bet kurį pasaulio kraštą jau po melomanų atlikto užsakymo.

„Jei pasigamini kokias 500 plokštelių, kur jas tuomet dėti? Būdavo, paskambindavo kurjeris, kad atvežė paletę plokštelių, užsinešdavome dėžes į trečiame pastato be lifto aukšte esantį biurą ir užkraudavome visą ilgą koridorių“, – prisimena Lauras.

Pašnekovai pabrėžia, tikslas – pasiūlyti visiškai žalią produktą. Tvaresni tampa ir senieji įrašai – vinilinėje plokštelėje jau nugulė Jono

Mašanausko „Vilniaus stogai“ ir kitos geriausios jo dainos, ketinama atkurti ir kitų sostinės grupių, kurių anksčiau buvo galima klausytis tik iš kasečių ir kompaktinių diskų, įrašus.

Norima išleisti iš augalų pluošto pagamintas vinilines plokšteles.

„Netvariausia, kai plokštelė padedama į lentyną. Tai nesuprantama, ypač kai klausydamasis plokštelės gali kiek stabtelėti ir susimąstyti. Tai lyg poilsio forma“, – įsitikinęs Antanas.

Išliko vienas iš senųjų pastatų komplekso kaminų.

Alternatyvūs meniu: kur garsas dera su skoniu

Marius Zaremba

Vytautės Ribokaitės nuotraukos

Būti muzikantu – ir dovana, ir praeiksmas. Po daugybės kūrinių perklausų, repeticijų, koncertų dažnai norisi pabūti tyloje. Jei lenkčiau pirštus, kiek kartų kavinėse raukiausi išgirdęs atmosferai netinkančius grojaraščius, jau būčiau pametęs skaičių. Ir žinau, kad toks esu ne vienas. Laimei, randu vietelių, kur muzika nėra tik fonas, ji tarsi dalis meniu. Užsuku kavos ar kokteilių, o ragauju ir perliukus iš privačios vinilų kolekcijos. Kavinėje, kur ką tik gurkšnojau arbatą, pasirodė iki tol nematyti muzikantai įsimena visam gyvenimui. Japoniškų patiekalų užkeigoje suskamba grojaraščiuose Lietuvoje retai užtinkamas 1970–1980 dažniausiai Tokijuje skambėjęs *city pop* žanras. Toks netikėtas ir alternatyvus mūsų Vilnius.

„Coffee Circus / Piano“ ašis – fortepijonas. ►

BLACK COFFEE

- ESPRESSO 2.50
- LONG BLACK 2.50
- AMERICANO 2.50

BLEN COFFEE

- VERO 2.50
- CHOCOLATE 2.50
- AEROPRESS 2.50
- COLD BREW 2.50

COFFEE WITH MILK

- MACCHIATO 2.50
- LATTE 2.50
- FLAT WHITE 2.50
- CAPPUCINO 2.50
- MISKA 2.50

WE CAN MAKE IT COOL!
OR SWEET!

Japonijos barų įkvėpta „Adata“ – vieta, kur nėra foninės muzikos.

„Coffee Circus / Piano“

Nenaudojami kibirai tapę šviestuvais, nuvirtęs elektros stulpas – toršeru, statinės – lentynomis, o iš seno dvaro į Vilnių atkeliavęs juodas apdulkėjęs fortepijonas paraudonavo ir virto darbastaliu. Prisėdus ant vintažinės minkštos sofos suskamba melancholiškas Vanessos Paradis kūrinys.

Kavinės įkūrėjai sako, kad dažnai grojaraščius diktuoja ir baristų nuotaika, o ne vienas lankytojas jau yra pamėgęs vieno ar kito darbuotojo muzikinį skonį. Dominuoja *indie*, *džiazo*, kartais nišinė muzika.

Jauniems verslininkams itin svarbi ekologija, tad interjeras kurtas zero waste principu. Ko gero, įdomiausia detalė yra pačiame kavinės centre stovintis fortepijonas: čia svečiai gali ne tik

Staliukai prie kolonėlių skirti didžiausiems melomanams.

atsigaivinti ar užkąsti, bet ir palikti savo „pėdsaką“. „Coffee Circus“ labiausiai nudžiugina vadinamieji *happening'ai*, kai prie instrumento prisėdusiam žmogui atliekant etiudą, ir kiti lankytojai kartu uždainuoja. Kaip tvirtina įkūrėjai – čia lankosi laisvi, kūrybingi žmonės.

Savaitgaliais kavinė siūlo šviežių beigelių – priminimas, kad Mėsinių gatvė kadaise buvo svarbi Vilniaus žydų kvartalo gyvenime.

Kur?
Mėsinių g. 3

„Adata“

41-uouju numeriu pažymėtas pramoninis pastatas Naugarduko gatvėje. Kalbama, kad čia veikė slapta karinė bazė. O prieš keletą mėnesių įsikūrė baras, įkvėptas barų tradicijos iš Japonijos – vadinamųjų *Jazz Kissa*. Tokiose vietose klausomasi džiaz. Vilniuje įpūsti Tolimųjų Rytų didmiesčių kultūros sugalvoja žinomas didžėjus ir prodiuseris Manfredas Bajelis su partneriais Aušra Jonušaitė bei Šarūnu Sviridenka.

Vos įėjus prieš akis išnyra vinilinių plokštelių kolekcija, atkeliavusi tiesiai iš DJ Manfredo namų. Lietuvių meistrų kurti baldai nukelia į 70-ųjų Tokiją. O pati svarbiausia interjero detalė – pagal specialų užsakymą gamintos dvi didžiulės medinės kolonėlės. Jose įdiegti reti garso ruporai, kurie natūraliai perteikia visą žmogaus balso spektrą. Staliukai prie kolonėlių skirti didžiausiems melomanams, čia jie gali nuo likusios baro dalies atsitverti garsą sugeriančiomis užuolaidomis.

Antrame baro aukšte įrengta erdvė ir privatiems muzikos klausymo seansams. Lankytojams siūlomi kokteiliai ir Viduržemio jūros įkvėpti užkandžiai.

Vinilų kolekcijoje – nuo 90-ųjų Niujorko hiphopo iki džiaz legendų, ir kiekviena plokštelė čia skamba nuo pradžios iki galo. Kelis kartus per savaitę savo kolekcijas pristato melomanai. M. Bajelis sako, kad „Adatoje“ nėra foninės muzikos. Būtent dėl to ir scenos nėra. Plokšteles sukantys didžėjai stovi į publiką atsikusę nugarą. Taigi muzika visada laimi prieš reginį.

Jei dalyje japoniškų tokio tipo barų draudžiama kalbėtis, lietuviškame į tai žiūrima liberaliau.

Kur?

Naugarduko g. 41

„Galiorka“

Savininkai juokauja, kad pavadinimas gimė prisiminus mokyklos ekskursijas su klasiokais autobusais, o ir 90-ųjų kartos norą protestuoti prieš nusistovėjusias normas. Vokiečių gatvė viena seniausių sostinėje, dabar ji kiek ramesnė, tad „Galiorka“ siekia ją nubudinti muzika, su kuria patys augo. Taigi repo mėgėjai čia išgirs ne vieną „senais gerais laikais“ klausytą gabalą. Meilę gatvės kultūrai byloja interjero detalės – „Wu-Tang Clan“, Tyler, „The Creator“, „Outkast“ plakatai ir albumų viršeliai. Bet nenustebkite, jei užsukę kokteilių išgirsite ir kolumbietišką ar meksikietišką baladę. Daugelis žino firminį baro užkandį – „buffalo“ sparnelius.

Kur?

Vokiečių g. 4

Biliardinė „Fuksas“

Seniausia įstaiga mūsų sąrašė – 2010 metais įkurta biliardinė „Fuksas“. Tai biliardą mylinčios ir jį aktyviai jau 25 metus žaidžiančios šeimos verslas. Vėlyvojo modernizmo pastatą ant Gedimino prospekto sankryžos 1978 metais suprojektavo architektas Justinas Šeibokas, o vidaus stilius kviečia pasijusti kaip namuose.

Grojarastyje, kurį sudarinėja patys savininkai, dominuoja *indie rock*. Štai ir dabar, kai užsukau vidun, ausis paglostė mielas 90-ųjų rokas – lyg senas bičiulis. Čia grojo atlikėjas Free Finga, grupė „Baltas Kiras“. Savaitgaliais plokšteles suka didžėjai, tad neretai biliardinėje įsisiūbuoja vakarėliai.

Kur?

Gedimino pr. 28

„Draugų vardai“

Konstitucijos prospektas ir naktinis gyvenimas? Neatrodo, kad šiuos polius būtų galima sugretinti. Juk po 17 valandos apie civilizacijos egzistavimą mena tik šviesos dangoraižiuose. Visgi misijos ėmėsi kultūros centras „Draugų vardai“. Menininkai Kotryna Butautytė ir Antanas Gerlikas nusprendė, kad čia reikia kokybiško garso. Neįprastą pavadinimą nulėmė A. Gerliko to paties pavadinimo meno kūrinys, šiuo metu eksponuojamas Lietuvos dailės muziejuje.

1959 metų pastate ilgą laiką veikė alkoholinių gėrimų parduotuvė. Išliko minimalistinis interjeras, o originalios šaltos pastato sienos primena nedidelę modernią galeriją Berlyne ar Kopenhagoje. Pirmaisiais smuikais čia griežia ne ilgas baras ar plačios sofos svečiams, o rankų darbo

garso sistema ir tik šiai vietai būdinga akustika, kurią sukūrė inžinieriai Vytautas Budzejus, Rolandas Mažylis ir Gintaras Skumbinas.

Tai vieta, kur gali išgirsti didžėjų, leidžiantį *ambient* muziką iš grotuvų, ir šokių muziką, skambančią iš kasetės. Kultūrinė programa apima tiek šiuolaikinės eksperimentinės muzikos atlikėjų pasirodymus, tiek vizualaus meno pristatymus. Nenustebkite, jei užėję išvysite tiesiog sėdinčius ir atidžiai muzikos klausančius žmones, mat čia vyksta klasikinės, džiazo ar techno muzikos pasiklausymai. Ir naktį, ir dieną.

Kur?

Konstitucijos pr. 12

„Draugų varduose“ su užkandžiais lankytojai ragauja ir eksperimentinę muziką.

Dienomis čia skamba eklektiška šokių muzika.

„Zuikio daržas“

Visi žino „Zuikio daržą“. Šokių vakarėlių pajūryje centru tapęs restoranas dabar veikia netoli stoties, industrinio žavesio turinčioje Kauno gatvėje, kur apstu judesio, įvairaus plauko personažų. Patalpos septintajame dešimtmetyje pastatytame name priklauso įkūrėjų dėdei Broniui Juzelskiui, čia veikė jo kavinė „Indrė“. Vėliau – saksofonininko Petro Vyšniausko džiazo klubas ir restoranas.

Dabartinį interjerą kūrė architektė Giedrė Date-nytė, ir jis kupinas dvilypumo. Brutalizmo stilių imituojančios detalės persipina su jaukia, prietemdyma aplinka. Dienomis čia skamba eklektiška šokių muzika, o vakarais lankytojus ant kojų kelia didžėjų setai. „Daržininkai“ sako, kad ši vieta – alternatyva naktniams klubams, kai energingos muzikos gali klausytis sėdėdamas ant fotelio ir kramsnodamas picą. Tęsiama tradicija palaikyti jaunos, nežinomas atlikėjus, o pavasarį kieme atsiras ir scena.

Kur?

Kauno g. 3A

„Zuikio daržas“ – alternatyva naktniams klubams.

49

Daugiau

„Lucille Blues Bar“

Iš Malaizijos į Lietuvą atvykęs muzikantas ir dainininkas Shermanas Tanas atidarė bliuzo barą.

Kur?

Rūdninkų g. 20

„Jazz Cellar 11“

Kur renkasi Lietuvos džiazo grietinėlė? Čia! Ir šokiadieniais, ir savaitgaliais.

Kur?

Aušros Vartų g. 11

Vilniaus vargonai – skambantys, gaudžiantys, čiulbantys

Maršrutą sudarė

Rasa Pangonytė-Račiukaitė

50

Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose vargonai mūsų kraštuose paminėti 1408 metais. Didysis Vokiečių ordino magistras Ulrichas von Jungingenas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto žmonai Onai atsiuntė dovanų portatyvą – vargonus ir klavikordą. Dabar vargonų galima klausytis ir Arkikatedroje bazilikoje, kur tradiciškai Naujųjų metų išvakarėse skamba koncertas, ir filharmonijoje ar miesto rotušėje. Net Vilniaus universitete rasite vargonus.

Viso maršruto, kurio ilgis 8 kilometrai, ieškokite Neakivaizdinisvilnius.lt ir nemokamoje programėlėje „Neakivaizdinis Vilnius“.

Vilniaus universiteto Mažoji aula

Šv. Jono g. 12
54.68230, 25.28766

Mažojoje auloje esantys barokinio stiliaus vargonai – tikri keliautojai. 1975–1979 metais vargonų restauratorius Rimantas Gučas ir jo vadovaujamo Respublikinio kultūros paminklų restauravimo tresto (vėliau – Vilniaus vargonų dirbtuvė) restauruoti vargonai į VU Mažosios

aulos balkoną perkelti iš Šv. Jonų bažnyčios Marijos Guodėjos koplyčios.

Restauratoriai atkūrė vargonų apačią, griežyklą, pridėjo pedalus. Originalus auksinėmis ir mėlynomis detalėmis puoštas baltas vargonų prospektas 1971 metais įtrauktas į Kultūros paminklų sąrašą.

Kaip išgirsti?

Per VU diplomų įteikimo
ceremoniją, renginių metu.

XIX amžiaus vargonai Mažojoje auloje. Vytautės Ribokaitės nuotr.

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

54.67811, 25.28720

Rotušės Kolonų salės balkone esantys vargonai negali pasigirti dideliu puošniu prospektu, todėl jų galima ir nepastebėti. 18 balsų čekiškasis instrumentas čia atsirado beveik prieš tris dešimtmečius. Jis perkeltas iš tikintiesiems grąžintos Bonifratrų bažnyčios.

Rotušės valdytojas Perlis Vaisieta pasakoja, kad šie vargonai skamba ir netradiciniuose projektuose: „Prieš porą metų pas mus vyko nebylaus kino vakaras, pristatėme vieną

pirmųjų itališkų filmų „Pragaras“. Vargonai ir fleita tuomet sukūrė nuostabų muzikinį foną.“

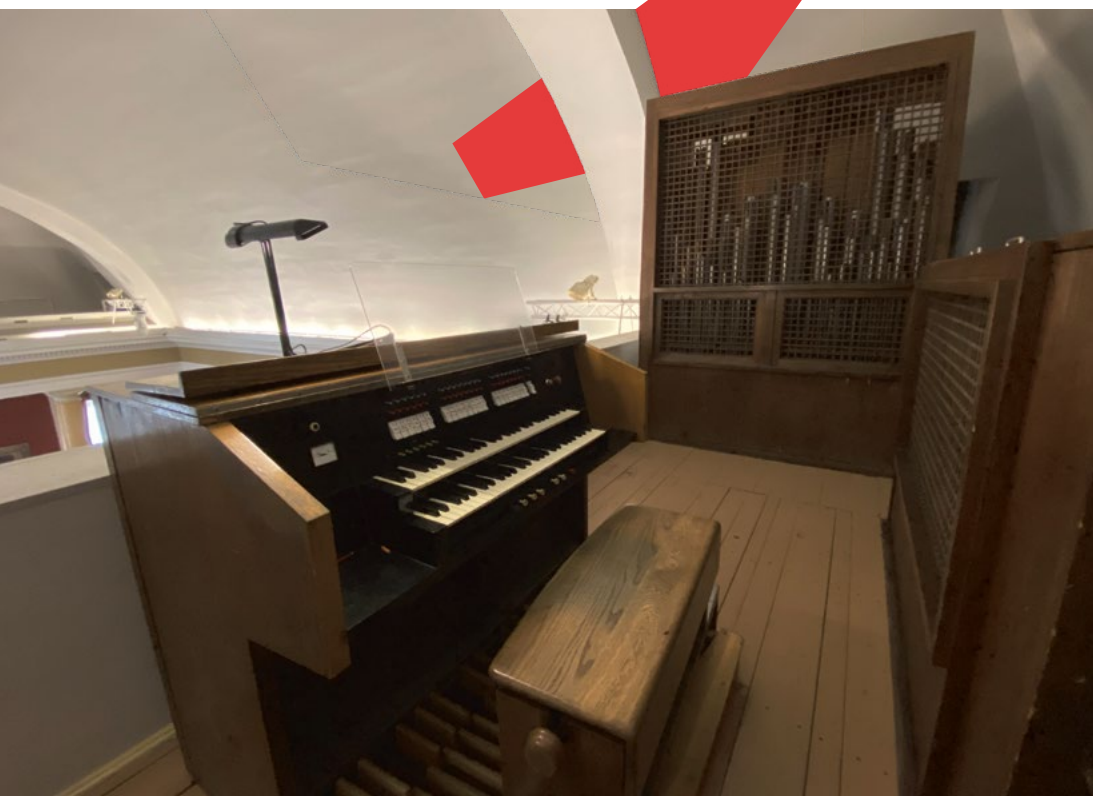
Valdytojas sako, kad kartu su rotušėje mėgsančia pavargonuoti R. Marcinkute-Lesieur pasvarsto rengti šiuolaikinės muzikos koncertus. „Rotušė turi didelį muzikos instrumentų „parką“: aukščiausios klasės fortepijoną, klavesiną, taip pat apšvietimo įrangą. Noriu menininkams perduoti žinią, kad esate laukiami su savo idėjomis“, – muzikantus bendradarbiauti kviečia P. Vaisieta.

Kaip išgirsti?

Koncertų ir renginių metu.

Rotušės vargonai gaudžia ir per vestuves, ir išskirtinių projektų metu. Vilniaus rotušės nuotr.

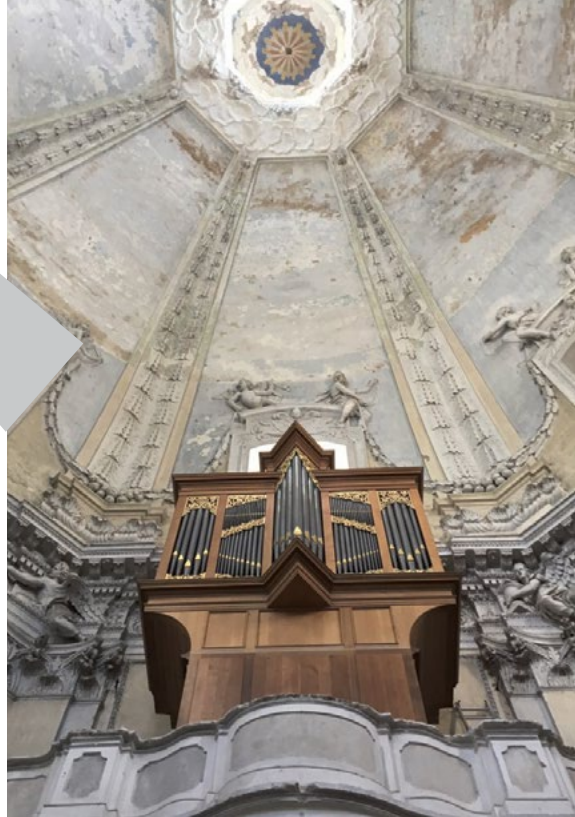

Vilniaus Išganytojo (Joanitų) bažnyčia

Antakalnio g. 27
54.70050, 25.31277

XVIII amžiaus pradžioje LDK etmono ir Vilniaus vaivados Kazimiero Sapiegos iniciatyva broliams trinitoriams Antakalnyje pastatyta nedidelė bažnyčia puošnumu nenusileido Šv. Petro ir Povilo bažnyčiai. Žinoma, kad iki 1863 metų sukilimo joje veikė 6 registų vargonai, kuriais, sakoma, grojo pats kompozitorius Stanislawas Moniuszko. Po sukilimo bažnyčia buvo paversta cerkve, o vargonai dingo. Tarpukariu vienuolyno pastatuose veikė ligoninė, o sovietmečiu įkurtas kariuomenės sandėlis. Nuo 2000-ųjų ja rūpinasi vienuolyne įsikūrę Šv. Jono broliai.

Bažnyčios rektorius brolis Jurgis pasakoja, kad restauruojant bažnyčią kilo mintis pastatyti vargonus. Kokybiško, nedidelei bažnyčiai tinkamo instrumento paieškos nuvedė į Nyderlandus. Iš uždamos evangelikų liuteronų bažnyčios broliai įsigijo olandų firmos „Van Vulpen“ pastatytą instrumentą.

Joanitų bažnyčios vargonai. Vytautės Ribokaitės nuotr.

Beje, XIX ir XX amžiuje atnaujinant vargonus, buvo keičiamas tik pats instrumentas. Todėl už barokinio fasado galima rasti vėlesnį, pažvązdžiui, romantizmo stiliaus instrumentą.

Po Antrojo pasaulinio karo Vilniuje liko veikti vos kelios bažnyčios. Daugelio instrumentai – išnešioti dalimis, perdirbti į vitražų rėmus ar blizges žuvims. Kai kurie vargonai atkurti, tačiau daug jų dar laukia geresnių laikų.

Kaip išgirsti?

Šv. Mišių liturgijoje,
koncertuose.

LMTA J. Karoso salėje stovintys vargonai viešai auditorijai skamba gana retai.
Modesto Endriuškos nuotr.

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Gedimino pr. 42
54.6888148,25.269257

Tai vieta, kur rasime daugiausia vargonų. Akademijos patalpose stovi net šeši instrumentai. Dauguma jų nedideli, skirti mokytis. Didesni koncertiniai vargonai stovi J. Karoso salėje. Tai XX amžiaus pabaigoje austrų firmos „Pirchner“ pagamintas instrumentas, 2008 metais į Vilnių atvykęs iš Zolcburgo universiteto „Mozarteum“. Nors vargonai at-

rodo gana solidžiai, Vargonų ir klavesino katedros docentė Jarūnė Barkauskaitė sako, kad tai labiau darbinis instrumentas, dėl tam tikrų registrų stokos netinkantis sudėtingai solinei muzikai atlikti ir daugiausia naudojamas kaip akompanimentas. „Daugybė muzikos kūrinių parašyti kur kas didesniems instrumentams, vadinamiesiems simfoniniams vargonams“, – paaiškina vargonų specialybės dėstytoja.

Kaip išgirsti?
Koncertų metu.

Šv. Kazimiero bažnyčia

Didžioji g. 34
54.67769, 25.28823

Sakoma, kad Šv. Kazimiero bažnyčios vargonų garsas trunka ilgiausiai: tuščioje bažnyčioje aidas tęsiasi 8 sekundes.

XVII amžiuje jėzuitų pastatytai bažnyčiai per šimtmečius teko išgyventi gaisrus, karus, apiplėšimus. Joje šeimininkavo ir stačiatikiai, ir evangelikai liuteronai, o 1966 metais įrengtas Ateizmo muziejus. Kai 1990 metais šventovė grįžo į jėzuitų rankas, kunigo Antano Saulaičio pastangomis atkeliavo iš JAV lietuvių jėzuitų gauti kompiuteriniai vargonai. 2003 metais bažnyčios balkone sumontuoti

iš evangelikų liuteronų bažnyčios Vokietijoje atvežti „Oberlinger“ firmos vargonai.

Koncertiniai vargonai turi 45 registrus (balsus). Anot vargonininkės, profesorės Renatos Marcinkutės-Lesieur, vargonai sudaryti iš maždaug 3 200 vamzdžių ir vamzdelių. Jie turi per tūkstantį kompiuterinių derinių norimai registruotei užfiksuoti, dėl to atlikėjas greičiau pasiruošia koncertui. „Nereikia pieštuku rašyti dešimčių ir šimtų skaičių. Tai padaro kompiuterinė sistema“, – sako vargonininkė.

Kaip išgirsti?

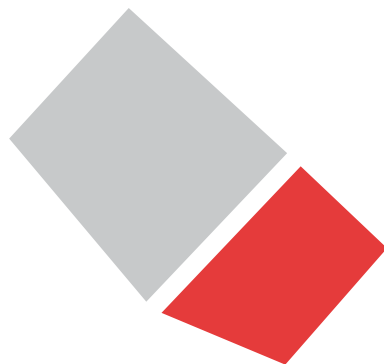
Sekmadeniais 13 val. Taip pat koncertais kasmet paminima Vasario 16-oji.

Šv. Kazimiero bažnyčios vargonai gauna daug komplimentų iš muzikos užsienio ekspertų. Vytauto Sadausko nuotr.

Ne vien muzika ir šokiai. Vilniaus romai

Agnė Šimkūnaitė, Vilniaus muziejus

56

„Paburs, pašoks ir padainuos, gal dar ką nors pavogs“, – su šypsena dažniausiai stereotipais dalijasi jaunosios romų kartos aktyvistė, švietimo tarpininkė Maryam Saidova. Jaunoji romų karta siekia stereotipus laužyti ne tik geru pavyzdžiu, bet ir visuomenę supažindindama su Vilniaus romų istorija. Maryam – viena iš romų jaunuolių, kuruojančių sausio pabaigoje Vilniaus muziejuje duris atveriančią, miesto romams skirtą parodą. Su ja kalbamės apie bendruomenę, gimtąją Parubanką ir gyvenimą jos nelikus.

Kokie pirmi ryškiausi prisiminimai aplanko apie gyvenimą tabore?

Nuo pat vaikystės Parubanka man siejasi su bėgių garsu. Tarp aukštutinio ir žemutinio taboro buvo ir iki šiol tebeveikia metalo supirktuvė. Mano šeima gyveno aukštutiniame tabore, tai kiekvieną rytą keliantis į mokyklą mus pažadindavo metalo laužo supirktuvės garsas. Vėliau prie šių garsų įpratome, jų nebegirdėjome.

Prie šių prisiminimų dar pridėčiau ir kvapą. Kvapas toks, lyg kažką degintų, lyg metalo laužą, automobilių atliekas. Žinoma, vėliau, mums begyvenant Parubankoje, tą metalo supirktuvę modernizavo ir kvapai bei garsai

susilpnėjo. Neseniai buvau tabore, tiksliau vietoje, kur jis anksčiau gyvavo. Suėmė tokia nostalgia, su sese ir vaikais užsimanėme ten nuvažiuoti, pasivaikščioti. Tai tas kvapas, kuris buvo tabore, mūsų Parubankoj, jis ir likęs.

O kas yra Parubanka?

Parubanka vadinome taborą. Nors visi sakė, kad mes ten kaip nelegalai, emigrantai (*juo-kiasi*), bet ten buvo mūsų namai, ir galiu pasakyti tikrai viena – kai netekome Parubankos, ėmė trūkinėti bendruomenės ryšiai.

Kaip sekėsi kurti gyvenimą, kai 2020 metais taboro nebeliko?

Gal man, kaip jaunam žmogui, buvo lengviau, mes mokame prisitaikyti prie visko, bet labai

sunku stebėti savo močiutę. Jai jau 70 metų, ji gimė, užaugo ir visą gyvenimą gyveno tame pačiame name tabore. Jai teko pačiai griauti savo namus dėl to, kad negautų baudos. Po šių įvykių močiutės sveikata labai suprastėjo, atsirado ligų.

Kaip bendruomenė šiuo metu stengiasi išlaikyti tarpusavio ryšius?

Iš tiesų labai sunku tai padaryti. Anksčiau visi gyveno šalia. Namukai, tie mūsų pastatukai, buvo šalia viens kito ir, pavyzdžiui, jei kokiai nors šeimai atsitikdavo nelaimė, kas nors mirdavo ar susirgdavo, visuomet vieni kitiems padėdavome tiek morališkai, tiek finansiškai. Šiuo metu mums susiburti padeda dienos centras, kur jaunuoliai gali ateiti po mokyklos. Suaugusiesiems tikrai sunkiau, nes žmonės

„Norėtume papasakoti taboro istoriją, kaip viskas prasidėjo, kaip mes ten įsigyvenom.“ Emilijos Vinžanovaitės nuotr.

Parubankos namukai išgriauti, vaikystės vietas primena tik pramonės rajono kvapai. Emilijos Vinžanovaitės nuotr.

gyvena skirtingose miesto vietose. Jei anksčiau užtekdamo nueiti į šalia esantį namuką, kad pasimatytų su žmogumi, dabar tenka važiuoti per visą miestą, o tam galimybių ne visada yra.

Kadangi intensyviai dirbu, aplankyti močiutę sudėtinga. Jei anksčiau matydavomės kasdien, dabar tai pavyksta padaryti vos kartą per savaitę.

Jūsų bendruomenė vis dar apipinta stereotipais. Kaip bandote juos laužyti?

Bandome kovoti su įsišaknijusiais stereotipais ir nesustosime. Motyvuojame jaunąją kartą, kad ji padėtų atskleisti gerąją romų pusę. Ne galvoti, kad romai kažką pavogs ar kad romai yra narkotikų platintojai. Mes bandome keisti tą visuomenės žvilgsnį. Sunku laužyti stereotipus, nes žmonės mato tai, ką nori matyti. Kiekvieną dieną tenka su tuo susidurti, nes tavo išvaizda yra kitokia, tavo aprangos

stilius yra kitoks ir iš karto matosi, kad čia jau ne lietuvis, ne rusas, ne lenkas eina, o romas. Iš karto yra klijuojama etiketė, kad gali nutikti koks nors kriminalinis įvykis.

Dar vienas gajus mitas, kad jūs visi mokat šokti ir dainuoti.

Tai yra labai svarbu, tai yra dalis mūsų, bet ne visi romai dainuoja ir šoka. Vienas moka, kitas nemoka, aš, pavyzdžiui, nemoku šokti romų šokių ir dainuot nemoku. Mane domina kita sfera – grožio sfera. Nors tikrai tenka dažnai susidurti su nuomone, kad štai, atėjo romai, tuoj paburs, pašoks ir padainuos.

Kokios yra stipriausios romų tradicijos, kurių laikotės?

Mes neturime tradicinių tik romams būdingų švenčių, nes save laikome Lietuvos piliečiais, tad švenčiame lietuviams įprastas šventes. Ir Kūčias, ir Kalėdas, ir Naujuosius metus.

Pirma į galvą atėjusi tradicija yra ta, kad moteris turi būti moteriška. Ištekėjusi negali vaikščioti su kelnėmis, negali nešioti trumpų, kelių nedengiančių sijonų. Turi būti namų šeimininkė, rūpintis buitimi, vaikais, tačiau kartos keičiasi ir kinta šios tradicijos, todėl dabar moterys, taip pat ir aš, dirba, nors anksčiau to nedarė.

Yra viena tradicija, kuri man nelabai patinka, – laidotuvių metinės. Man atrodo, kad šią progą mes, romai, minime kiek per stipriai, dažnai ji labiau primena vestuves, o ne mirties metines. Ji romams svarbi, įsitvirtinusi ir, manau, gyvuos dar ilgai, nes visi jos laikosi.

O tradiciniai valgiai, gėrimai?

Romams labai svarbi stipri juodoji arbata su vaisiais. Iš patiekalų, toks gal keistas šiandienos akimis žvelgiant, yra ežiukas.

Ežiukas?!

Taip, teko matyti, mano senelis pagaudavo ežiuką ir iškart iš jo pagamindavo troškinį, sriubą ar tiesiog iškepėdavo. Niekada šio patiekalo neragavau, man tai atrodo per daug baisu, bet tai yra vienas tradicinių mūsų patiekalų.

Mes, Lietuvos romai, neturime tradicinių desertų, tačiau rusų romai turi pyragą – savijako.

Vilniaus muziejuje duris atveria jūsų, romų jaunuolių, kuruojama paroda. Kodėl jums pasirodė prasminga ją parengti?

Patys norime keistis ir norime paskatinti visuomenę tą daryti – šiek tiek pakeisti požiūrį į mus. Paroda bus daugiau apie mūsų Parubanką – taborą. Norime išsaugoti atmintį,

užfiksuoti mūsų istoriją, nes taboro nėra, bet mes likom, ir tas visas mūsų gyvenimas liko.

Norėtusi akcentuoti romų jaunimo patirtis. Norisi parodyti žmonėms kitą pusę, tai, kad ten ne vien blogis buvo, kad ten buvo ir vaikystė. Kad žmonės ten gyveno, kad ir nelegalūs ten buvo pastatai, bet ten buvo mūsų gyvenimas. Visa tai norime papasakoti ne tik plačiajai visuomenei, bet ir patiems romams, tiems vaikams, kuriems neteko gyventi taborė.

Daugiau

Parodos metu Vilniaus muziejaus pašonėje esančioje kavinėje „Backstage Cafe“ bus galima paragauti tradicinių romų skanėstų. Susitikime?

Maryam Saidova. Asmeninio albumo nuotr.

Soduose, Džiazo gatvėje

Rugilė Audenienė

60

„Ar Vilniuje yra muzikai skirtų gatvių?“ – ieškodama žurnalui temų, įlendu į virtualų žemėlapi. Taip Gvazdikų sodų 1-osios ir Gvazdikų sodų 3-iosios gatvių kaimynystėje, kelyje link Nemenčinės, aptinku Džiazo gatvę. Sodų kultas užleidžia vietą kultūrai.

Dar tik kelis mėnesius gatvė vadinama nauju vardu, bendruomenei nusprendus, kad užteks būti Gvazdikų sodų 2-osios „sodininkais“ – norisi sukurti ką nors savito. Taip gimė ir Džiazo gatvės fiesta, vienintelė tokia Vilniuje.

Šioje gatvėje daugiau nei dešimt metų gyvenantis vienas žymiausių jaunosios kartos Lietuvos džiazo muzikantų Kęstutis Vaiginis vis pajuokaudavo apie muzikinį pavadinimą. Mintį pasigavo kaimynai, ir netrukus ji tapo realybe.

„Gatvių pavadinimų Vilniuje pakeista nemažai, bet kad kurioje nors tokia proga būtų

surengta šventė, nesu girdėjusi“, – sako viena iš naujo pavadinimo entuziasčių Kristina Jasiūnė, prisipažinusi, kad sodai užleidžia vietą miestui, todėl ir senieji pavadinimai nyksta iš gatvių žemėlapių.

Kai ji kartu su vyru Kęstučiu Jasiūnu atsikraustė į šį rajoną, įsibėgėjo gatvės pervadinimo pokyčiai. Rinkdami kaimynų parašus, patyrė visko – nuo absurdo iki ovacijų. „Kas čia per Džiazo gatvė? Ar jūs rimtai?“ – klausinėjo žmonės, kol suprato, kad tai ne pokštas. Netrukus dokumentus jau svarstė Vilniaus miesto istorinės atminties komisija, kuriai šis sumanymas pasirodė vertingas. Džiazo gatvės gyventojų pavyzdžiu sekti subruzdavo ir kiti. „Mūsų iniciatyva duoda gerą pradžią ir aplinkinėms gatvėms rinktis muzikinius – bliuzo, roko – gatvių pavadinimus“, – pastebi K. Jasiūnas.

Kai gatvę papuošė nauja pavadinimo lentelė, gyventojai pradėjo ruošti gatvės „inauguracijai“. K. Vaiginis subūrė tarptautinį džiazo kvartetą. Pasikvietė tris žymiausius džiazo

Džiazo gatvės pavadinimo keitimas virto smagia švente su vėliavos pakėlimu ir vakarėliu. Vytautės Ribokaitės nuotr.

atlikėjus iš Europos – suomių pianistą Jooną Haavisto, latvių būgnininką Kasparą Kurdeko ir ispanų kontrabosistą Miquelį Alvarezą. Prie jų prisijungęs ir pats surengė įspūdingą džiazų koncertą.

„Kai atsirado toks gatvės pavadinimas, džiazas mus subūrė, visą dieną praleidome kartu. Tokios idėjos padiktuoja savo ritmą“, – ryškių pokytį mato džiazų profesionalas.

Džiazo gatvė Vilniuje jam atrodo tik pradžia. Juk bet kurioje pasaulio sostinėje džiazas susijęs su intelektualia muzikos kultūra, tad netgi buvę sodų rajonai gali nustebinti žiupsneliu geros muzikos. Į gatvės atidarymo šventę susirinko apie aštuoniasdešimt žmonių, kitąmet jų bus daugiau, nes smalsumą sukelia netikėtos jungtys: džiazas ir gamta.

K. Vaiginis vardija vietas, kur Vilniuje įprastai skamba džiazas: klube „Jazz Cellar“ sena-

Pats gyvenimas yra džiazas.

miestyje – į šį klubą jau buvo pasikvietęs ir savo gatvės kaimynus. Žvėrynas džiazuoja restorane „Veranda“, keliuose kavinėse Užupyje vyksta džiazų *džemai*. Lukiškių kalėjime 2.0 ir prie baro „Peronas“ geležinkelio stotyje renkasi lindihopo šokėjų bendruomenės. Vasarą verta įšokti į džiazų šokių festivalį „Svingelis“ Vaidilos teatre.

„O dabar turim net Džiazo gatvę Vilniaus mieste, džiazų bendruomenę, su kuria galime organizuoti išskirtinius renginius“, – šypteli K. Vaiginis, matantis, kaip džiazas sujungia daug stilių ir asmenybių.

Vienas iš Džiazo gatvės pavadinimo krikštėvių K. Jasiūnas įsitikinęs, kad į jį galima žiūrėti filosofškai: „Gali nieko bendro su džiazu neturėti, bet pats gyvenimas yra džiazas.“

PO DANGUMI

Iki sausio 6 d.

Kalėdos sostinėje

Katedros, Rotušės, Vinco Kudirkos aikštės

Rotušės aikštėje širdis jau šildo staigmenų kupina Vilniaus kalėdinė čiuożykla ir skamba šventinė muzika iš Prezidentūros; garuoja sriubų miestelis Katedros aikštėje, talentai ruošiasi Vilniaus vaikų Kalėdoms, dizaineriai Dizaino skvero mugei, bėgikai kalėdiniams bėgimams. Puiki nuotaika renginiuose iki pat Trijų Karalių!

www.kaledossostineje.lt

Pasipuošęs senamiestis. Vytautės Ribokaitės nuotr.

MUZIKA

Gruodžio 10–sausio 5 d.

Festivalis „Betliejaus žvaigždė“

Šv. Kazimiero ir Šv. Kotrynos bažnyčios

Chorai ir vargonai – šiame festivalyje išgirsite šventinės muzikos gausmą.

www.kristupofestivalis.lt

MUGĖS

Gruodžio 13–22 d.

„Kalėdos kalėjime“

Lukiškių kalėjimas, Lukiškių skg. 6

Komplekso erdvės atsiveria ir kviečia ne tik pamatyti Šv. Mikalojaus stebukladario cerkvę, bet ir ieškoti gurmaniškų dovanų.

www.lukiskiukalejimas.lt

Gruodžio 20–22 d.

„Uptown Christmas Market“

Menų fabrikas „Loftas“, Švitrigailos g. 29

Smagu prieš pat šventes įsukti į mugę, kurioje beveik šimtas vietinių prekių ženklų!

www.menufabrikas.lt

FESTIVALIAI

Sausio 24–26 d.

Vilniaus šviesų festivalis

Vilniaus gatvės, aikštės, skverai

Šviesiai ir ryškiai švėskime 702-ąjį Vilniaus gimtadienį! Šviesų instaliacijos, atsiveriančios net tamsiausiuose kiemuose, skaitmeninis menas ir tas nakties paslapties jausmas!

www.lightfestival.lt

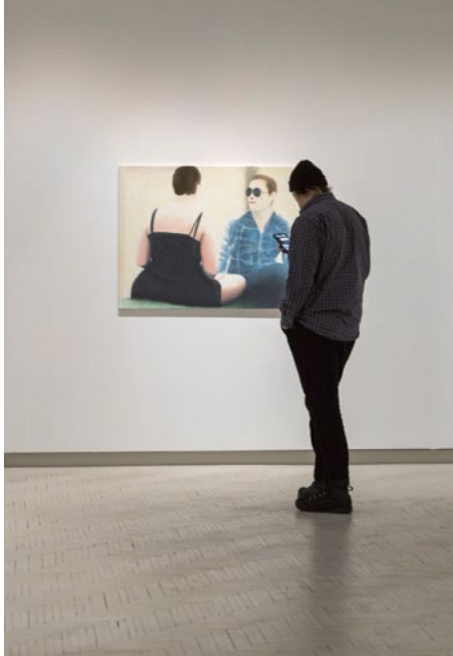
Sausio 31–kovo 2 d.

SU-MENĖK

Vilniaus galerijos ir muziejai

Kita stotelė – menas! Penkis savaitgalius 47 muziejai ir galerijos kviečia nemokamai patirti šiuolaikinį meną, o viešasis transportas į pasimatymą su juo veža nemokamai.

www.sumenek.lt

SU-MENĖK savaitgalis. Sauliaus Žiūros nuotr.

MUZIEJŲ EKSKURSIJOS

Gruodžio 11–14 d.

„Kijevo Rusia. Pradžia“

Istorijų namai, T. Kosčiuškos g. 3

Turtingą ir sudėtingą Kijevo Rusios – Viduramžių valstybės – istoriją giliau pažinsite su parodos kuratore dr. Rūta Kačkute ir kitais gidais.

www.lnm.lt

Gruodžio 11–20 d.

„Iš vidaus“

MO muziejus, Pylimo g. 17

Ką pamatau žiūrėdamas į savo vidų? Menotyrą ir psichologiją suvienijusią pirmąją parodą Lietuvoje patirkite su MO gidais.

www.mo.lt

Gruodžio 26–31 d.

„Vilnietiškos šventės prieš 100 metų“

Signatarų namai, Pilies g. 26

Keliaukite per miestą su Jonu Basanavičiumi ir kitomis Vasario 16-osios asmenybėmis į šventinę sostinės praeitį.

www.lnm.lt

GREITAI PASIBAIGS

15-oji Baltijos trienalė ŠMC, 8-oji Vilniaus keramikos meno bienalė „Tarp“, paroda „Nepatogus Vilnius“ Vilniaus muziejuje, Algimanto Kezio fotografijos paroda Kazio Varnelio namuose-muziejuje, ekspozicija „Neužmiršti sukilėliai“ Gedimino pilyje.

SU VAIKAIS

Gruodžio 11–31 d.

„Istorijų dovanos“

Lietuvos nacionalinio muziejaus padaliniai, Vilniaus senamiestis

Šventinis protmūšis, ekskursija tamsoje su bastėjos šnabždesiais, dirbtuvės šeimoms, orientacinis žaidimas – muziejai kviečia kurti šventinę magiją.

www.lnm.lt

Vasario 20–23 d.

„Žaidimas „Minirūmai“

Sapiegų rūmai, L. Sapiegos g. 13

Ar norėtumėte pagyventi rūmuose? Kviečiame vaikus ir paauglius į rūmų simuliaciją – žaidimą, kuriame išbandysite profesijas ir patirsite, kaip veikia visuomenė.

www.sapiegurumai.lt

PARODOS

Nuo sausio 24 d.

„Amaro džipen (mūsų gyvenimas). Kirtimų romų istorijos“

Vilniaus muziejus, Vokiečių g. 6

Kokie buvo ir yra romų gyvenimai mūsų mieste? Parodos pasakotojai – Vilniaus romų jaunuoliai, kurie dalijasi ir savo vaikystės tabore patirtimis.

www.vilniausmuziejus.lt

Ruošiantis parodai. Emilijos Vinžanovaitės nuotr.

Iki sausio 26 d.

„Pacai. Istorijos sodo lelijos“

Valdovų rūmai, Katedros a. 4

Viena įtakingiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų giminių pristatoma per beveik 300 eksponatų. Nepraleiskite ir paskaitų apie Pacų paslaptis!

www.valdovurumai.lt

Iki sausio 25 d.

„Jaunojo tapytojo prizas“

Vilniaus paveikslų galerija, Didžioji g. 4

Jauniesiems Baltijos šalių kūrėjams reikšmingas meno renginys – rodomi 33 konkursiniai darbai.

www.ldm.lt

Iki vasario 9 d.

„David Goldblatt: (Ne)matomos struktūros“

Nacionalinė dailės galerija, Konstitucijos pr. 22

Pasaulinio garso socialinės dokumentikos meistro, kilusio iš litvakų šeimos, fotografijos nuo Afrikos iki Lietuvos rodo tai, ką pamiršome.

www.ndg.lt

Visą žiemą

„Saldus (nomenklatūros) gyvenimas“

Istorijų namai, T. Kosčiuškos g. 3

Fotografo Antano Sutkaus darbai atskleidžia, kaip gyveno nomenklatūra – rodomos ir tos nuotraukos, kurios būtų cenzūruotos.

www.lnm.lt

Visą žiemą

„Vienas teatras – daug istorijų“

Vilniaus senasis teatras, J. Basanavičiaus g. 13

Ką pasakoja seniausias mūsų miesto teatro pastatas? Susitikite su jo kūrėjais per brėžinius, fotografijas, kostiumų eskizus.

www.vsteatras.lt

Visą žiemą

Samuelis Bakas ir Eglė Ridikaitė

Samuelio Bako muziejus, Naugarduko g. 10

Pristatomas Samuelio Bako kūrybos tarpsnis Paryžiuje ir Romoje 1956–1965 m. Vilniaus temą papildo Eglės Ridikaitės kūriniai.

www.jmuseum.lt

Visą žiemą

Marijos Prymačenko kūrinių kolekcija

Vytauto Kasiulio dailės muziejus,
A. Goštauto g. 1

„Dovanoju jums saulėtą meną“ – ukrainiečių tautodailininkės kompozicijos neša žinutę apie stebuklinį pasaulį, gydantį karo žaizdas.

www.lndm.lt

Visą žiemą

„Įkvėpti mokslo“

Energetikos ir technikos muziejus, Rinktinės g. 2

Kur nerti trečiadieniais? Į mokslą! Kas savaitę vyksta naujausių mokslinių išradimų pristatymai su talentingais Lietuvos mokslininkais.

www.etm.lt

TYRINĖTOJAMS

Sausio 24–26 d.

Turizmo mugė „Adventur“

LITEXPO, Laisvės pr. 5

Kur galite rasti Vilniaus įdomybių, „Neakivaizdinio Vilniaus“ žurnalų ir net sostinės upės instaliaciją? Turizmo mugėje, kur pasakojama apie stebuklingą Vilnių, 2025-aisiais tapusį Europos žaliąja sostine!

www.litexpo.lt

Vilniaus pažinimas „Adventur“. Sauliaus Žiūros nuotr.

LITERATŪRA

Vasario 27–kovo 2 d.

Knygų mugė

LITEXPO, Laisvės pr. 5

„Kukutis eina į Knygų mugę“ – 25-osios knygų mugės tema skatina kalbėti apie žmonių laisvę ir sutikti ne tik į ją einančius rašytojus, skaitytojus, bet ir personažus!

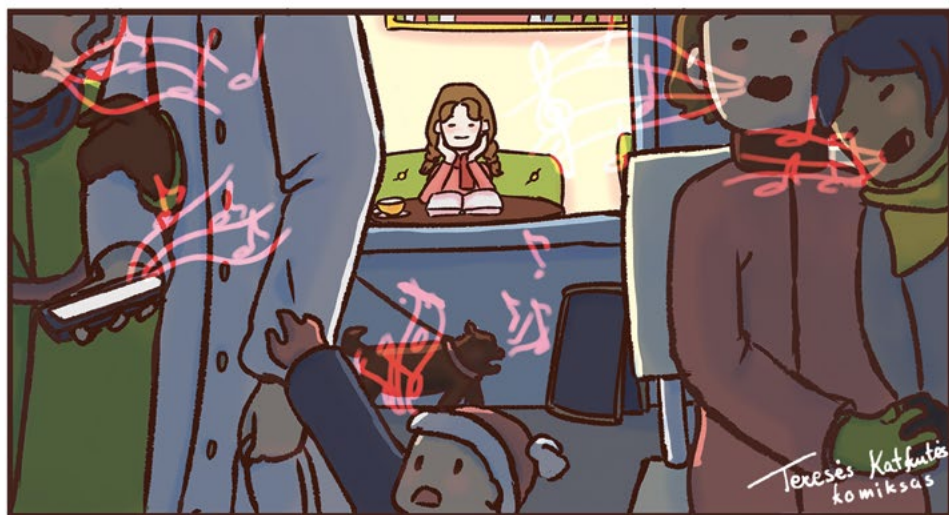
www.vilniausknygumuge.lt

Daugiau

www.vilnius-events.lt

AR GIRDI VILNIAUS BALSA?

**Dūmų
fabrikas**
(p. 34)

• **Vinilo
plokštelių
spaustuė**
(p. 38)

• **Raudonas
fortepijonas**
(p. 44)

• **Muzikos klausymo
baras „Adata“**
(p. 47)

• **„Draugų
vardai“**
(p. 48)

• **„Zuikio
daržas“**
(p. 49)

• **Vargonai
Vilniaus
universitete**
(p. 50)

• **Joanitų baėnyčios
vargonai**
(p. 53)

• **Parubanka**
(p. 56)

• **Romų skanėstai
„Backstage Cafe“**
(p. 59)

• **Dėiazo gatvė**
(p. 60)

**Neakivaizdinis
VILNIUS**

🌐 neakivaizdinisvilnius.lt

f [NeakivaizdinisVilnius](https://www.facebook.com/NeakivaizdinisVilnius)

📷 [neakivaizdinis_vilnius](https://www.instagram.com/neakivaizdinis_vilnius)

Mobiliąją programėlę
„Neakivaizdinis Vilnius“
galima atsisiųsti

Leidinyss apie mažiau atrastas Vilniaus erdves ir asmenybes.

LEIDĖJAS Vilniaus miesto savivaldybės administracijos

Užsienio ryšių ir turizmo skyrius

TEKSTŲ AUTORIAI: Donatas Jokūbaitis, Aelita Ambrulevičiūtė, Giedrius Širka,
Gabija Stašinskaitė, Dominykas Vaitiekūnas, Toma Vidugirytė, Monika Juškevičiūtė,
Arnas Šarkūnas, Marius Zaremba, Rasa Pangonytė-Račiukaitė, Agnė Šimkūnaitė,
Rugilė Audenienė

VIRŠELIS: Arno Šarkūno nuotr.

TURINYS: AUKSO ŽUVYS

TURINIO REDAKTORĖ Rugilė Audenienė

DIZAINAS: RŪT

MAKETAS: Vilma Černiauskaitė

KALBOS REDAKTORĖ *Ne atbula ranka*

TIRAŽAS 8 000 egz. (platinamas nemokamai)

ISSN 2669-025X

Žurnalas
atspausdintas ant
FSC sertifikuoto
popieriaus.

